ТОП НОВОСТИ
септембар 2008

НОВОСАДСКА ТОПЛАНА

ISSN 1452-5879

Број 6 / септембар 2008. Информативне новине Новосадске топлане

РАЗГОВОР С ДИРЕКТОРОМ НОВОСАДСКЕ ТОПЛАНЕ

Нови чланови Управног и Надзорног одбора

Највећа инвестиција у 2008. години

Уводна реч главног и одговорног уредника

Сплет чудних околности је хтео да уђем у Управни одбор нашег предузећа, међутим, да ћу бити уредник часописа, е то... То је могла бити само воља Божија. Другачије се то не би могло никако објаснити. Додуше, нико се за то није отимао, пре ће бити да су га једни другима препуштали, док ред није дошао и на мене. Није тешко претпоставити - зашто? Постали смо сурови професионалци, нико не би да волонтира.

Већ на првом састанку наше мале редакције схватио сам да сам спреман и да платим како бих радио овај посао, не само зато што сам окружен предивним дамама, него и зато што су оне, пре свега, комплетни и вредни сарадници. Пошто сам јој одузео "уводну реч", одлучио сам да ми Татјана Шикопарија буде заменик, и већ сада знам да нисам погрешио.

Што се саме концепције нашег листа тиче, приметићете да је он већ сада почео да се мења. Дали смо већи простор темама из културе, едукације и других занимљивости. У том правцу ћемо наставити и у наредним издањима. Стручни текстови ће и даље пунити прве стране, али ћемо гледати да и те садржаје проширимо, јер не треба прича да се заврши код подстанице неке зграде. Оно што намеравамо да урадимо јесте да "Топ новости" изађу из оквира топланског билтена и прерасту у новине које ће радо читати и у којим ће се наћи сви запослени. Стога користим ово обраћање како бих позвао све Топланце да постану сарадници у свом листу.

С поштовањем,
Срђа Филиповић

Оснивач и издавач
ЈКП "Новосадска топлана"
Нови Сад
Владимира Николића 1

Директор
Јанко Чобрда

Организација
Центар за односе са јавношћу

Главни и одговорни уредник
Срђа Филиповић

Заменик главног и одговорног уредника
Татјана Савић-Шикопарија

Фотографије
Љубодраг Мишчевић

Лектура и коректура
Виолета Петровић-Тасић

Телефони
021/423-712 и 021/420-853
централа: 021/4881-101
e-mail: toplana@nstoplana.rs
www.nstoplana.rs

Дизајн, припрема и штампа
АМБ Графика - STYLOS Group
Нови Сад

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
658 (497.113) (085.3)
ТОП новости: информативне новине Новосадске топлане/Срђа Филиповић.- 2006, бр. 1 (јул) - ..- Нови Сад : ЈКП Новосадска топлана, 2006-. -30cm

Тромесечно
ISSN 1452-5879

COBISS.SR-ID 214548999

Садржај

Представљамо вам нове чланове Управног и Надзорног одбора ЈКП "Новосадска топлана" 3

Разговор с директором Новосадске топлане Јанком Чобрдом 6

Остваривање програма инвестиција 10

Највећа инвестиција у 2008. години 11

Ремонт техничког система 12

Конференција за новинаре 14

Стратегија развоја ЈКП "Новосадска топлана" до 2021. године 16

21. век - век воде 19

Брига за безбедност и здравље 20

Смех као ефикасан алат за креирање позитивног окружења 21

Новосадски добротвори - Марија Трандафил 22

Говори енглески да те цела Србија разуме! 24

Школа енергетике 26

Мој хоби 27

Мале историјске занимљивости 30

Од фијакера до авиона 31

Представљамо вам нове чланове Управног и Надзорног одбора ЈКП "Новосадска топлана"

Скупштина града Новог Сада именовала је нове чланове Управног и Надзорног одбора Новосадске топлане. За председника Управног одбора именован је господин Срђа Филиповић, а за чланове именовани су: госпођица Бранка Бежанов и господа Милорад Гашић, Мирко Јевтовић, Мија Малешев и Маријан Цимерман. Председник Надзорног одбора је господин Данијел Томашевић, а госпођа Татјана Станимировић је именована за члана овог одбора.
Сви чланови су имали исти циљ када су прихватили нову дужност - да дају свој максималан допринос да наше предузеће, пратећи европске стандарде, заузме значајно место међу топланама у региону.

Срђа Филиповић, председник УО

"Мала деца - мали проблеми...", а велика предузећа - велики проблеми. Као чланови Управног одбора већ на првој седници смо имали "ватрено крштење" анализирајући Извештај о реализацији програма пословања за прво полугодиште текуће године.

Док смо се упознавали са систематизацијом, док смо обилазили погоне за производњу, који су увелико у фази ремонта, све је изгледало тако моћно. Онда су дошле те бројке, онда је дошао тај извештај. То је био "туш", али с хладном водом.

Претходници су нам оставили дуг за прва шест месеци од 65.000.000,00 динара. Многе ставке Програма већ сада су пробијене, посебно залихе, тако да наредне две године не морамо ништа да набављамо, наравно под условом да је набављано оно што нам заиста треба. У том програму предвиђено је да издвојимо 76.500.000,00 динара за софтверски програм у припреми, док за ставку Постројења и опрема, од чега живимо, издвајамо чак 10.000.000,00 динара мање. А када тражим да се Топлани "Исток" направи макар привремена заштита вентила од атмосферских утицаја, кажу: "Полако, председниче, те ставке нема." Програм пословања је место на коме се штеди и где се преусмеравају средства, тамо где је то неопходно. Зато морамо мењати постојећи Програм и прилагодити га новим условима пословања. А нови услови пословања су: енормно поскупљење нафте и гаса на светском тржишту, као и повећање цене електричне енергије за 8,9%. То значи да ће Новосадска топлана ову годину завршити са губитком од око 300.000.000,00 динара.

Биће ово тешка година коју, нажалост, нећемо моћи брзо да заборавимо јер ћемо дуго отплаћивати дугове.

Милорад Гашић, члан УО

Када сам пристао да будем члан Управног одбора ЈКП "Новосадска топлана", с обзиром на дугогодишње искуство у раду у комуналним делатностима, руководио сам се, пре свега, чињеницом да је делатност коју обавља ово предузеће једна од незаменљивих услова рада и живота у граду, што потврђује и члан 8. став 2. Закона о комуналним делатностима који је прописао да ову делатност (производња и снабдевање паром и топлом водом) може обављати искључиво јавно предузеће.

Међутим, имао сам у виду и чињенице да сва јавна и јавна комунална предузећа у Новом Саду, у овом моменту имају, с већим или мањим изузецима, следеће карактеристике с негативним предзнаком:

· вишак запослених или мањак послова,
· превисоке просечне зараде у односу на резултате пословања, што је последица колективних уговора који су неповољни по Град као оснивача,
· амортизована основна средства,
· лош однос капитала и ниску ликвидност,
· високи фиксни трошкови,
· нерешено или недовољно добро решено питање пословног простора и
· нерешене имовинско-правне односе у погледу капитала (имовине предузећа).

Имајући у виду значај овог предузећа, као и чињеницу да ћу се залагати да у свим својинским трансформацијама и евентуалним приватизацијама јавних предузећа Град остане већински власник Новосадска топлане, основни правац моје активности биће разрада плана активности за трансформацију Новосадске топлане у финансијски подобно и комерцијално оријентисано предузеће које обезбеђује задовољавајући ниво услуга потрошачима и које би постало атрактивано и за партиципацију приватног сектора. Могући облици кроз које би се обезбедила партиципација приватног сектора су уговор о услугама или уговор о менаџменту. При томе треба сагледати да ли је неопходно да само основна делатност остане јавна, а да се пратеће делатности повере приватном сектору или да се ти делови Предузећа приватизују.

Ово су дугорочни циљеви, оно што је неопходно и на чему, по мом виђењу, Управни одбор у овом периоду треба да ради и инсистира је да се кроз политику пословања и реорганизацију Предузећа предузимају јасне мере и постигну следећи циљеви:

· На крају сваке године урадити SWOT анализу и кроз процену предности и слабости, шанси и ризика улазити у планирање за наредну годину.
· Ускладити општа акта Предузећа с прописима вишег ранга.
· Правилником о организацији и систематизацији послова јасно дефинисати послове и услове за њихово обављање искључиво у складу с делатношћу предузећа и потребама процеса рада. У складу с тим донети програм решавања вишка запослених, при томе обавезно тежити подмлађивању радне снаге и, ако је неопходно, организовати и додатне специјализације и обуку запослених.
· Колективним уговором јасно утврдити критеријуме за утврђивање зараде, везати искључиво за обим и сложеност посла, посебним актом утврдити критеријуме и мерила за утврђивање обима и сложености послова који се обављају (нормативе) и једнако вредновање успешног рада и санкционисање нерада.
· Израдити сва стратешка документа Предузећа.
· Поправити имиџ Предузећа, однос према медијима преко сталних контаката с медијима како би се стекао добар институционални имиџ и прави утисак о Предузећу. Редовно информисање јавности о активностима Предузећа, а не само у случају хаварија и сличних ситуација.
· Смањити све трошкове Предузећа (прогресивна штедња, али контролисана).
· Оптимизирати cash flow, покушати достићи дневну ликвидност Предузећа.
· Инвестирати из реалних извора и вршити процене о улагању на бази инвестиционих елабората.
· Поштовати пројекције из Пословног плана Предузећа на дневном нивоу.
· Повећати проценат наплаћених потраживања до максимално могућег (100 %).
· Снизити административни коефицијент, односно, на скали административне ефикасности довођење Предузећа у ред предузећа која послују с увећаним трошковима, односно касније ефикасног предузећа.
· При предузимању свих мера и остваривању циљева не дозволити да дође до смањења зараде запослених.

Бранка Бежанов, члан УО

Како је ново руководство Новосадске топлане почело с радом крајем јуна месеца ове године, имали смо довољно времена да сагледамо све најважније послове и пројекте који нас очекују у будућем периоду, али исто тако и проблеме с којима се сусрећу, како потрошачи - корисници наших услуга тако и запослени у свом свакодневном раду.

Упознајући се с радом градске топлане дошла сам до закључка да колектив има изграђену свест о томе шта је наша заједничка мисија, визија и који су то циљеви којима треба да тежимо у будућности, како на задовољство свих запослених, тако и у интересу свих потрошача.

Наш круцијални задатак је уредна и квалитетна испорука топлотне енергије свим потрошачима, чији се број свакодневно повећава. Узимајући у обзир све већи интензитет изградње у Новом Саду, свим новим корисницима неопходно је обезбедити и олакшати услове за прикључење на топлификациони систем.

Како би сви Новосађани били задовољни, потребно је омогућити брз и квалитетан сервис и свакодневно радити на унапређењу односа с корисницима. Акценат треба ставити на едукацију грађана о промени до које ће доћи увођењем новог начина обрачуна, као и о великим могућностима које им та новина пружа.

Осим ових, рекла бих, текућих обавеза и задатака, лично ћу дати свој максимум, а сигурна сам да ће тако поступити и остали чланови Управног одбора, да уколико надлежни органи одлуче да се предузеће "Нови Сад - Гас" врати у јавни градски сектор, истовремено и обједини с најсроднијим предузећем, а то је управо Новосадска толана. Аргумент таквог става треба тражити у чињеници да изградња топловодне мреже у граду мора бити искоординирана с развојем гасоводне мреже, како би грађани Новог Сада у наредних неколико година имали ако не обе, онда бар једну од ове две опције на располагању.

У складу са свим горе наведеним, надам се да ћемо заједничким трудом и залагањем успешно изаћи на крај са свим изазовима у предстојећем периоду и да ћемо тимским радом превазићи све проблеме који нам се могу

наћи на путу и, пре свега, оправдати поверење Скупштине града, као оснивача нашег предузећа и као институцију која представља све Новосађане.

Татјана Станимировић - члан НО

Као члан Надзорног одбора ЈКП "Новосадска топлана", поред дужности предвиђених чланом 32. Статута, замолила сам председника Управног одбора да, уз материјал који добијам, редовно и присуствујем седницама овог органа Предузећа како бих непосредно пратила њихов рад.

Већ на првој седници Управног одбора поднет је Извештај о реализацији програма пословања ЈКП "Новосадска топлана" за период од I до VI 2008. године. Анализирајући Извештај стекла сам увид у пословање претходног менаџмента, односно пресек стања који смо затекли. Морам признати да су резултати далеко од добрих, стога ме и радује одлука Управног одбора да се приступи ребалансу постојећег програма у циљу што већег смањења губитака, који и када би остали на садашњих 65 милиона динара представљају озбиљну презаduженост.

Управо у тим оквирима, у духу веће ефикасности рационализације будућег пословања, кретаће се моје ангажовање.

Мирко Јевтовић, члан УО

Пре свега бих желео да истакнем да је за мене велика част и задовољство што сам члан Управног одбора ЈКП Новосадска топлана јер ћу моћи активно да се укључим у решавање виталних проблема грађана Новог Сада. Основни задатак Топлане је испорука топлотне енергије за грејање и припрему топле потрошне воде, а то је веома битан сегмент у животу сваког појединца, па и мом. С друге стране, бити члан Управног одбора је и велика обавеза и ја ћу покушати да будем правичан, да своје учешће не доживим као нешто што је изнад интереса Топлане, заправо покушаћу да будем у сваком моменту конструктиван, неко ко ће својим радом и учествовањем у доношењу одлука, које су од виталног значаја и за Топлану и за грађане, дати свој максималан допринос. За сваког члана понаособ велика је обавеза активно учешће у креирању политике једног система као што је Топлана. Свој оптимизам и жељу да будем активан и конструктиван базирам на томе да дуги низ година радим у комуналним системима у Новом Саду и на чињеници, дозвољавам себи да то кажем, да доста добро познајем комуналну проблематику нашег града, стога и желим да се ти нагомилани проблеми систематично решавају. Наравно, ништа нећу моћи сам, надам се сарадњи свих чланова Управног одбора, свих запослених у Топлани и, наравно, свих структура које на било који начин могу да утичу на рад Јавног комуналног предузећа Новосадска топлана.

Трудићу се да испуним све захтеве који ми буду постављени као члану Управног одбора не прејудицирајући ни једну одлуку нити став пре него што сагледамо проблем који је пред нама.

Сматрам да је моја дужност да максимално оправдам поверење које ми је указано тиме што сам постао део једног система који има задатак да води рачуна о пословању јавног комуналног предузећа.

Мија Малешев, члан УО

Бити члан Управног одбора ЈКП "Новосадска топлана" је част, али и велика обавеза.

Као члан Управног одбора трудићу се да Предузеће послује домаћински, тј. да се сваки динар утроши наменски. На седницама Управног одбора залагаћу се да се доносе исправне одлуке и испоштују сви задати рокови. Најважније је да се створе неопходни услови за несметано функционисање система како бисмо, када почне грејна сезона, омогућили грађанима да се осећају пријатно у својим домовима.

Залагаћу се да се ради на уштедама у преносу топлотне енергије, тј. да се утврђују губици и исти отклањају, као и на уштеди CO_2.

Разговор с директором Новосадске топлане

Јанком Чобрдом

Именовани сте за директора Новосадске топлане пре непуна три месеца. Запослене сигурно интересује да сазнају нешто више о Вама. Да ли можете да нам представите свој досадашњи рад, области интересовања...?

Као што већ знате, дипломирани сам економиста. Дипломирао сам у двадесет и другој години (1979. године) на Економском факултету у Суботици. Након тога сам се запослио у Извршном већу АП Војводине у Комитету за односе са иностранством, где сам завршио приправнички стаж и положио државни испит за рад у органима државне управе. Наредних 7-8 година сам обављао послове руководиоца Финансијске службе Хотелско-туристичког предузећа "Варадин", које је у то време запошљавало близу 2.000 радника. После 1989. године сам био запослен у Хотелско-туристичком предузећу "Сајам" на месту комерцијалног директора, да бих од 1990. до 1992. године био директор представништва "Техно опреме - Београд" у Новом Саду. Од 1992. године покрећем приватни бизнис у области пољопривреде и трговине – поседовао сам малопродајне објекте, такође се бавио и велепродајом, а и обрађивао сам земљу, како своју тако и земљу узету у закуп. На челу приватне фирме сам био до 1996. године, када сам постављен на функцију члана Градске владе у Новом Саду задуженог за привреду, односно члана Извршног одбора Скупштине града Новог Сада. По престанку функције 2000. године враћам се приватном послу, али фирма је за време мог одсуства видно ослабила, те сам био принуђен да је 2005. године затворим. Те године сам ангажован као помоћник директора за робне резерве у Републичкој дирекцији за робне резерве у оквиру Министарства трговине и услуга, где сам остао после 2007. године као саветник. У јуну 2008. године Скупштина града Новог Сада ме је именовала за директора ЈКП "Новосадска топлана".

Осим радних места и функција које сам поменуо, имао сам и других интересовања која сам реализовао хонорарним радом, као што је на пример област осигурања, заступања и поседовања у осигурању, за шта имам положену лиценцу. Похађао сам предавања 2006. године, која је организовала Привредна комора, и добио лиценцу за стечајне управнике, што је неки вид специјализације.

Како оцењујете тренутно стање у Новосадској топлани?

Топлана се налази у незавидном положају. Оваква тешка

економска ситуација Предузећа је последица огромног диспаритета између цена гаса и цена наших услуга. У периоду од 2004. до 2008. године цене гаса су повећане за 110,21%, а продајне цене топлотне енергије повећане су за 45,10% линеарно по m^2. Како су цене за испоручену топлотну енергију далеко ниже од економских, а за 2008. годину немамо одобрена средства за текуће субвенције од Града, Топлана ће ове године пословати са изузетно високим губитком. Продајне цене испоручене топлотне енергије су последњи пут повећане 1. августа 2007. године линеарно 7,5%. Такве цене нису ни у 2007. години битно утицале на ликвидно пословање, па је Топлана дотирана од Града у висини од 502,4 милиона динара за покриће трошкова енергената.

ЈП "Србијагас" Нови Сад је 1. априла 2008. године повећало продајну цену природног гаса за 20,52%, што се веома неповољно одразило на пословање Топлане с обзиром на то да трошкови енергија чине око две трећине укупних трошкова Предузећа, а највећа могућност уштеде је управо у уштеди енергије.

Веома је незахвално поредити наше цене с ценама других топлана у Србији јер је реч о различитим техничким системима различите старости, режима рада, погонског горива и ефикасности рада и не знамо да ли се с тим ценама остварује позитиван или негативан резултат пословања. Не треба ни занемарити још један веома важан фактор, а то су субвенције које неке топлане добијају од оснивача.

Све су то објективни чиниоци који су утицали на наш прилично лош финансијски положај и уколико ове године Град не одобри корекцију цена или субвенције, ми ћемо пословати са изузетно великим губицима.

Међутим, нису само објективне околности утицале на неповољан економски положај Топлане, има ту, свакако, и субјективних фактора који се односе на унутрашње слабости Предузећа.

Топлана је прошле године остварила добитак од 215 милиона динара захваљујући дотацијама од Оснивача. Међутим, ове године је подигнут кредит у висини од 500 милиона динара. Трошкови месечне камате по том кредиту износе око 5,5 милиона динара. За ова два и по месеца смо успели, уз велики напор, да отплатимо половину дуга. Набавку смо смањили на најмању могућу меру, принуђени смо да што рационалније послујемо. Нама објективно нису потребне залихе резервних делова веће од 50 милиона, а тренутно у складиштима имамо резервних делова у вредности од око 150 милиона динара. То је био, по мом мишљењу, апсолутно погрешан потез јер је велики део робе плаћен чак и авансом, а анализом цена уочено је да је роба преплаћена. Уколико будемо смањили интерне трошкове рационалнијим коришћењем на пример возног парка, телефона, свих врста материјала и тако даље, смањићемо за 0,2% укупне трошкове. То свакако неће пресудно утицати на наш положај, али морамо сви рационалнијим понашањем ићи ка превазилажењу тренутног стања у ком се Предузеће налази.

Модерна успешна предузећа попут модерних успешних људи немају баш много избора, осим да се динамично и стално развијају. Који ће бити стратешки циљеви Новосадске топлане у наредном периоду и како видите Новосадску топлану у будућности?

Новосадска топлана је била један од узора другим предузећима и у прошлости, један од најразвијенијих техничких система у бившој Југославији и садашњој држави. Нажалост, то у последњих четири-пет година није више случај. Остале топлане нас полако претичу, посебно оне из окружења као што је ЈКП "Суботичка топлана". Развој система даљинског грејања је један динамичан процес и неопходно је стално праћење свих нових научних и техничких достигнућа. Ми се у тај процес укључујемо с пројектом аутоматизације, даљинског управљања, очитавања и мерења према утрошку. Све су то европски стандарди који се морају примењивати и код нас и који су услов за улазак у Европску унију и ми ћемо се трудити да их грађанима и обезбедимо. Ја се надам да ћемо следеће године у ово време постићи све европске стандарде. То је веома озбиљан задатак који стоји пред нама. Неопходно је прећи на другачији начин наплате утрошка топлотне енергије за грејање јер наши потрошачи треба да плате онолико колико су потрошили и колико желе да потроше. На тај начин би се остварила уштеде на трошковима енергије од 10-15%. Требало би у перспективи социјалну политику преселити у домен државе, а ми бисмо се бавили економским проблемима. Надам се да ћемо пословати на тај начин и да ћемо ускоро имати економске цене, односно да ће процес успостављања економских цена бити бржи. Тада ћемо бити у позицији да нам пословање све мање зависи од дотација од Града.

Топлану видим као један савремен технички систем, али у тај систем се мора константно улагати. За развој таквог система неопходна су материјална средства, што нам представља велики проблем због неекономске цене наших услуга, па смо принуђени да се ослањамо на дотације из фонда за капитална улагања, на субвенције Града или на европске фондове. Како се приближавамо Европској унији ти фондови ће нам бити све приступачнији, имаћемо више контаката, надам се и одличној сарадњи и на нивоу Града и на нивоу предузећа. Конкурисаћемо и за неке пројекте у области енергетике. Топлана мора кренути у правцу праћења свих европских токова.

Које бисте послове и пројекте Новосадске топлане издвојили као изузетно значајне у наредном периоду?

Пројекат који је изузетно значајан у наредном периоду је пројекат аутоматизације, затим изградња повезног вода од Главне разделне станице (ГРС) до Топлане "Север". Ради се о повезивању Топлане "Север", која има слабије котловске капацитете, с Градском разделном станицом, чиме ће се омогућити да Топлани "Север", при ниским температурама, "ТЕ-ТО Нови Сад" преко ГРС-а надомести недостатак топлотне енергије. Повезни вод од ГРС до Топлане "Север" би омогућио знатну уштеду у производњи топлотне енергије. Такође би се изградњом овог повезног вода решио проблем преоптерећености топлана "Исток" и "Југ" које су радиле максималним капацитетом, што је био узрок бројних

хаварија у току грејне сезоне, губљења топлотне енергије и, што је за нас веома важно, незадовољства корисника наших услуга. Новац уложен за изградњу повезног вода би се Новосадској топлани за две-три године вратио кроз уштеду трошкова производње топлотне енергије. Међутим, инвестирање овог пројекта зависи умногоме од тога какви ће бити односи с "ТЕ-ТО Нови Сад". Претпостављам да ће се односи с новим руководством поправити, те ћемо бенефит од тако јефтине комбиноване производње енергије "ТЕ-ТО Нови Сад" искористити. За нас је од великог значаја унапређење тог односа и ако наши стручњаци предвиде да бар 50% потреба за грејањем можемо да обезбедимо из ТЕ-ТО, ми бисмо имали сасвим другачију стратегију развоја. У супротном, ми бисмо се морали ослонити на сопствене изворе, морали бисмо да унапредимо котловска постројења. Ми не можемо да посматрамо независно Топлану од "ТЕ-ТО Нови Сад". Постоји велико интересовање у Европи да се ТЕ-ТО осавремени, да се њеном реконструкцијом добије модерна комбинована произ-водња топлотне енергије и електричне енергије. Како стручњаци кажу, у таквој врсти производње најјефтинија је и топлотна и електрична енергија. То је наш заједнички интерес и ако држава нема средстава, сигуран сам да ће стратешки партнер из иностранства врло радо уложити у ту врсту производње енергије.

Највећа инвестиција Новосадске топлане у 2008. години је изградња вреловода дуж Суботичког булевара. Шта заправо за град значи изградња новог вреловода у овом делу града?

Програмом инвестиција за 2008. годину предвиђена је изградња магистралног вреловода дуж Суботичког булевара. Пројектом је предвиђена изградња око 1.300 m трасе троцевног вреловодног система на деоници од Топлане "Запад", дуж Футошког пута, даље дуж Суботичког булевара до раскрснице с Улицом Тоне Хаџића, затим у Улици Т. Хаџића до Улице цара Душана. У наредном периоду се предвиђа да овај магистрални вреловод повезује наше две рејонске топлане "Запад" и "Југ" на раскрсници Булевара цара Лазара и Улице Бановић Страхиње.

Овај вреловод је веома значајан због тога што ће снабдевати топлотном енергијом за грејање и топлотном енергијом за припрему топле потрошне воде стамбене и стамбено-пословне објекте који су већ изграђени и оне чија се изградња планира. Изградњом вреловода ће се још више убрзати већ интензивна изградња стамбених и стамбено-пословних објеката и ова локација учинити још атрактивнијом. Топлана ће за ово подручје града обезбедити око 40 MW топлотне енергије.

Ова највећа инвестиција Новосадске топлане за 2008. годину, чија вредност уговорених радова износи око 122 милиона динара, биће у целости финансирана из буџета Града.

Да ли ће нееконomска цена грејања нарушити пословање Предузећа?

Свакако да ће неекономска цена грејања нарушити наше пословање. Ми с оваквом ценом можемо очекивати губитак близу 400 милиона динара уколико нам Град не одобри корекцију цена и ако не добијемо субвенције. Предузеће ће бити неликвидно, мораћемо да узимамо нове кредите, што ће имати за последицу још веће трошкове. Нама је потребна дотација од Града у износу од 400 милиона динара да бисмо били на нули. Прошле године је проблем неекономске цене Град решио са субвенцијама у вредности од 502,4 милиона динара и захваљујући томе Топлана прошле године није пословала с губитком. Политику Топлане не води само менаџмент већ је води и Град као њен оснивач, а води је и Република својом генералном политиком. Ревидираним Меморандумом о буџету и економској и фискалној политици за 2008. годину утврђен је раст цена појединачних производа и услуга јавних предузећа кумулативно за целу годину 6% у односу на децембар 2007. године. На основу тога Управни одбор је, још 31. јануара 2008. године, донео Одлуку о предлогу продајне цене топлотне енергије за грејање стамбених и пословних корисника и продајне цене за припрему топле потрошне воде и према тој Одлуци поднет је Граду Захтев за корекцију цена.

Како цене нису кориговане по том захтеву, Новосадска топлана је упутила Граду, 27. августа 2008. године, Захтев за корекцију цене испоручене топлотне енергије за грејање и топлу потрошну воду. У Захтеву је дат Предлог одлуке о корекцији цене с повећањем од 8% без ПДВ-а. Предложена нова цена за стамбене потрошаче је 45,45 динара без ПДВ-а по m^2, за пословне потрошаче за утрошену енергију 4,42 динара по kWh, односно за инсталисану снагу 109,57 динара по kW без ПДВ-а, а за топлу потрошну воду 116,10 динара по m^3 без ПДВ-а. Када би се цена грејања повећала за 33% имали бисмо економску цену. У том случају нам субвенције више не би биле потребне, с том ценом могли бисмо инвестирати у развој техничког система, могли бисмо без финансијских тешкоћа пословати, а средства из буџета би могла да се искористе за неке друге развојне пројекте, а не за покривање губитака нашег предузећа. Економска цена ДА, питање је само да ли одмах или за наредне три-четири године. Ја сам за то да цене буду економске што пре да бисмо мање зависили од Града. Циљ нам је да цене између привредних субјеката и физичких лица, тј. пословних и стамбених потрошача, изједначимо као што је то у Европи. Тај распон је до 2004. године смањен, али још увек пословни потрошачи плаћају, (посматрано на годишњем нивоу) у односу на стамбене потрошаче за око 70% више. Такав однос имамо због тога што су последња два повећања цена била линеарна за све потрошаче.

Савремени начин живота нам намеће стрес којем смо, без изузетка, сви изложени, а борба против њега је тема многих конференција и расправа. Мени се чини да су у борби против стреса у предности они који имају хоби који воле и кроз који могу да се опусте.

Како покрећемо нову рубрику у часопису која ће представљати запослене и њихове хобије, како бисмо унели мало опуштених и забавних тема у наш лист, искористићу прилику да Вас питам да ли имате хоби?

Нажалост, последњих година имам веома мало времена за хоби, мада сам се раније бавио спортом, пре свега кошарком и фудбалом. До пре 5-6 година рекреативно сам играо баскет. Сада се опуштам у природи, било на Фрушкој гори у шетњи или на селу бавећи се пољопривредним пословима. Надам се да ћу у наредном периоду имати више слободног времена и да ћу га више посветити себи и свом здрављу.

Која је Ваша порука за крај овог разговора?

Ја бих поручио запосленима да је привилегија радити у Топлани иако можда нису задовољни платама које тренутно примају. Сви треба да се константно усавршавају у својој професији без обзира на то да ли је неко машински бравар, варилац или књиговођа јер се све мења. Мењају се прописи, мењају се услови рада и да би били у току сви морају наставити с едукацијом и после завршетка школовања. Стечене позиције ће бити све теже и теже задржати ако се не едукујемо и не пратимо европске токове. Морамо заједно да градимо овај систем, да извршавамо своје радне обавезе и надам се да ће они који буду вредни и одговорни своју привилегију, што су део система ЈКП "Новосадска топлана", знати да сачувају. Бити део оваквог система није само привилегија, већ и обавеза која захтева велики труд.

Разговор водиле:
Т. Савић-Шикопарија,
и В. Петровић-Тасић

Остваривање програма ИНВЕСТИЦИЈА

Послови инвестиција могу се поделити у две основне групе, а то су послови на изградњи нових врелова и вреловодних прикључака и послови на реконструкцији постојећих врелова.

Када је реч о реконструкцијама, годишњим плановима обухваћене су оне деонице врелова које су, на основу анализа обављених у производњи, у најгорем стању. Често се овакви послови обављају у више фаза, као што је случај с реконструкцијом врелова на Булевару цара Лазара, на деоници од Улице Бановић Срахиње до Шекспирове. Ове године је завршена реконструкција те деонице, започете прошле године. Исти случај је и с реконструкцијом врелова на Булевару ослобођења, од Улице Пап Павла до Бериславa Берића, као и у улицама Јанка Веселиновића и Стојана Новаковића. Тим реконструкцијама обновљено је око 2.650 метара трасе.

Ове године изводимо радове на изградњи врелова у дужини од 600 метара троцевног система у Хаџи Рувимовој улици.

Осим реконструкција врелова, које се раде на захтев и препоруку Одсека производње, у ову групу могли бисмо сврстати и радове на измештању врелова који су иницирани од стране Завода за изградњу града, а у циљу уређивања градског грађевинског земљишта. Код оваквих захтева смо принуђени да радимо у врло кратким роковима, уз максимално ангажовање свих запослених у Сектору инвестиција. Један од таквих послова ове године било је измештање врелова у Улици Браће Рибникар од Мише Димитријевића до Футошке улице, што смо успели да завршимо и пре рока дефинисаног од стране Завода. Такође, започели смо и измештање врелова на углу Јеврејске и Успенске улице за потребе изградње пословно-стамбеног објекта ИМ "Матијевић". У оквиру сређивања улице Јована Суботића, Трга Марије Трандафил и Шафарикове улице, од стране Завода за изградњу града, обавили смо изградњу вреловодне мреже кроз наведене улице да бисмо били у могућности да до почетка грејне сезоне прикључимо новоизграђене објекте на овим локацијама, а којима је Новосадска топлана већ издала енергетску сагласност за прикључење на систем.

Од планираних реконструкција за ову годину, могли бисмо издвојити по обиму, као и хитности, радове на реконструкцији блока у Улуци Војводе Книћанина од Улице Атанасија Герецког до Стратимировићеве. Ради се о двоцевном систему, а дужина трасе предвиђена за реконструкцију је око 858 метара. Реконструкција нешто мања по обиму, али једнако важна је у Улици Милана Симовића где је предвиђено за замену 172 метра трасе.

Што се тиче изградње нових врелова и вреловодних прикључака, пројектно-техничка документација је завршена или су радови у току, а до сада је изграђено и прикључено око 40 нових објеката. До почетка грејне сезоне планирамо да прикључимо још око педесет нових објеката, што би уједно представљало остваривање плана за прикључење нових објеката за ову годину.

Снежана Узелац

Највећа инвестиција у 2008. години

Планом инвестиција за ову годину предвиђена је изградња магистралног вреловода дуж Суботичког булевара, што представља не само највеће финансијско улагање, већ и најзначајније по физичком обиму радова. Реч је о вреловоду који се гради од ТО "Запад", дуж Суботичког булевара, до раскрснице с Улицом цара Душана.

Предрачунска вредност радова је 174 милиона динара, а уговорена 122 милиона динара. За израду пројектно-техничке документације плаћено је 5.765.000,00 динара. Поменути радови се финансирају из буџета Града. Радови обухватају изградњу троцевног система у дужини од 1.300 метара трасе, где су максимални пречници 450 милиметара. Вреловод ће имати и још једну функцију - повезиваће топлане "Запад" и "Југ, чиме ће се омогућити стабилност и флексибилност система даљинског грејања у Новом Саду. Сем тога, изградња овог вреловода неминовно ће утицати на повећање конзума Новосадске топлане.

Радови на изградњи су почели половином августа ове године, а планирани рок за завршетак радова је седамдесет календарских дана, што значи да би требало да радови на изградњи вреловода буду готови до почетка грејне сезоне. Изабрани извођач за грађевинске радове је "Градитељ НС", а за машинско-изолатерске "Булевар компани".

Траса вреловода, предвиђена пројектом и Урбанистичким условима је од Топлане "Запад", а уз прелаз преко Футошког пута, наставља десном страном Булевара до Далматинске улице, уз изградњу огранка који ће спајати магистрални вреловод с Улицом Тоне Хаџића.

Осим огранка ка Улици Тоне Хаџића, који спаја магистралу с левом страном Булевара, предвиђена је изградња још неколико огранака, који ће омогућити топлификацију и овог подручја града који се простире између Улице цара Душана и новоизграђеног Суботичког булевара.

Пројекат који обухвата изградњу прикључака на магистрални вреловод приводи се крају, тако да ћемо бити у могућности да реализујемо и њихову изградњу, те да до краја ове године прикључимо објекте који поседују енергетску сагласност.

Снежана Узелац

Ремонт Техни сис

Период између две грејне сезоне је период ремонта и ревитализације техничког система Новосадске топлане.

Ремонт обухвата ремонт топлотних извора, вреловодне мреже и топлотних подстаница.

Ремонт система отпочео је одмах по завршетку грејне сезоне.

РЕМОНТ ТОПЛОТНИХ ИЗВОРА (погонских топлана) је отпочео прегледом и испитивањем елемената топлотних извора по завршетку грејне сезоне и заменом дотрајалих делова уочених у току грејне сезоне. Редован ремонт топлана обухвата машинске (чишћење котлова, арматуру котлова, ремонт циркулационих пумпи, постројења за одржавање притиска, компресорских постројења, хемијску припрему воде, контролу исправности гасне инсталације, њене заптивености, шамотерске радове итд.) и електро радове (пре-глед и ремонт енергетских ормана, ормана аутоматике и управљања котловима, мотора, расвете, ревизија трафо-станица).

У току испитивања уочене су потребе за санацијом појединих котлова. У завршној фази је замена бочних екрана на котловима ТЕ 22 - котао 2 и ТЕ 41 - котао 4 на ТО "Север". На осталим топланама санирани су поједини делови цевног система.

Квалитетан ремонт котловских постројења је од изузетног значаја, јер свака погонска топлана снабдева топлотном енергијом велика подручја града. Сигуран и поуздан рад топлана је битан за функционисање целог система и несметану производњу топлотне енергије која се из топлотних извора преноси и предаје потрошачима.

РЕМОНТ ВРЕЛОВОДНЕ МРЕЖЕ отпочиње испитивањем вреловодне мреже, приликом чега се она ставља под потребан притисак да би се утврдила и отклонила проблематична места.

Испитивање вреловодне мреже је завршено и од краја грејне сезоне до данас било је 35 хаваријских интервенција на вреловодном систему.

Поред санације хаварисаних места, редован ремонт вреловода обухватио је и преглед и припрему елемената у шахтовима за предстојећу грејну сезону, као и замену дотрајалих делова.

Ремонт вреловодне мреже, отклањање хаварија и ремонт елемената у вреловодним шахтовима неопходни су да би Новосадска топлана спремно дочекала нову грејну сезону.

Свака деоница, пред почетак грејне сезоне, испитује се као што је то рађено и на крају грејне сезоне и интервенише се на проблематичним местима на којима се губи вода.

РЕМОНТ ТОПЛОТНИХ ПОДСТАНИЦА отпочео је прегледом и контролом свих топлотних подстаница и он подразумева замену дотрајалих делова, односно елемената топлотних подстаница. При затварању топлотних подстаница испитивала се унутрашња инсталација на притисак, приликом чега се контролисала њена исправност и утврдила цурења на унутрашњој инсталацији.

По утврђивању цурења, ЈКП "Новосадска топлана" је благовремено обавештавала председнике скупштина станара (уколико се ради о стамбеним објектима), односно власнике пословних простора (уколико се ради о пословним просторима) о уоченим цурењима.

Период летњих месеци је и период у којем су потрошачи су били дужни да санирају цурења на унутрашњој инсталацији, како би и они обавили своје припреме и тако спремно дочекали почетак грејне сезоне.

Подносећи пријаву радова на унутрашњој инсталацији и захтев за пражњење, потрошачи су се обавезали да ће радове на унутрашњој инсталацији завршити у назначеном року.

Ремонт Топлане

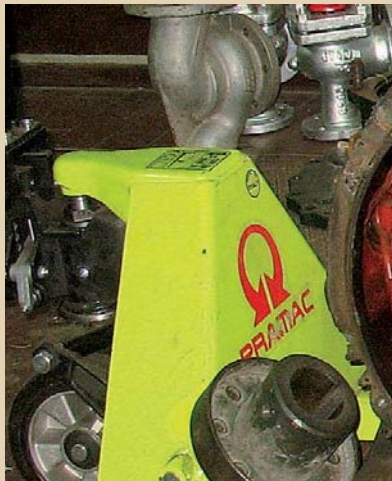

чког
тема

“Запад”

Од изузетног значаја је завршетак радова на унутрашњој инсталацији у дефинисаном року, јер објекти у којима радови на унутрашњој инсталацији нису завршени на време не могу бити функционално спремни за почетак испоруке топлотне енергије (напуњени), те се на тај начин извођењем радова у неком од станова угрожава почетак испоруке топлотне енергије за цео објекат.

У овој години стручне службе Новосадске топлане извршиле су реконструкцију и аутоматизацију са системом за даљински надзор и управљање у 5 топлотних подстаница. Такође, извршена је припрема за аутоматизацију 160 топлотних подстаница.

Све активности на редовном ремонту текле су у складу с планом.

ПЛАНИРАНИ РАДОВИ НА ТОПЛОТНИМ ИЗВОРИМА

На подручју Топлане “Запад” ове године је пуштен у погон нови котао снаге 140 MW, тако да ће снабдевање топлотном енергијом грађана који живе и раде на подручју које снабдева Топлана “Запад” (Ново насеље, Детелинара, Авијатичарско насеље, Клинички центар,...) у току следеће грејне сезоне бити сигурније.

На Топлани “Запад” су у току радови на реконструкцији дела нисконапонског развода, након чега ће се повећати поузданост погона.

Како би се Топлана “Север” довела у стање предвиђено концепцијом развоја потребно је да се изврши њена реконструкција. Реконструкција Топлане “Север” би се изводила у наредне две до три године и обухватила би реконструкцију пумпног постројења, изградњу нове трафо-станице за напајање електричном енергијом, као и изградњу два нова котла укупне снаге 116 MW. Реконструкција би омогућила и повезивање Топлане “Север” с “ТЕ-ТО Нови Сад” у циљу поузданијег снабдевања топлотном енергијом. Овом реконструкцијом би се превазишао проблем недостајућих капацитета на Топлани “Север” и решили одређени хидраулички проблеми, због којих се део потрошача с конзумног подручја Топлане “Север” снабдева са топлана “Југ” и “Исток”. То значи да би ова реконструкција растеретила топлане “Југ” и “Исток” и омогућила квалитетно и поуздано снабдевање топлотном енергијом свих потрошача на поменутим подручјима.

Ове године се планира и аутоматизација Топлане “Дудара” у Сремским Карловцима, чиме би се омогућио њен рад без посаде, а посада пребацила на погоне који захтевају већи број запослених.

СВИ РАДОВИ КОЈИ СЕ ИЗВОДЕ У КОТЛАРНИЦАМА, НА ВРЕЛОВОДИМА И У ТОПЛОТНИМ ПОДСТАНИЦАМА у циљу су повећања ефикасности постројења, повећања поузданости система и квалитетнијег снабдевања топлотном енергијом.

Татјана Савић-Шикопарија

Горан Трајановски

Конференција за НОВИ

Јавно комунално предузеће "Новосадска топлана", 8. августа 2008. године, одржало је конференцију за новинаре на теме: тренутно стање, активности и планови Новосадске топлане и проблеми с којима се Предузеће сусреће у свом пословању. Повод за Конференцију била је посета заменика градоначелника господина Саше Игића и члана Градског већа задуженог за комуналне делатности госпође Гордане Пушић Новосадској топлани.

Великом броју окупљених новинара обратили су се директор Новосадске топлане господин Јанко Чобрда и представници Града. Господин Чобрда је навео проблеме с којима се сусрело Предузеће, а који се односе превасходно на неекономску цену грејања која не може да прати поскупљења основног енергента Новосадске топлане – гаса. Ништа мањи проблем, с којим се суочио по ступању на дужност, је затечени дуг који је успешно смањен, али који мора да се отплати до почетка грејне сезоне. С обзиром на то да ове године Топлана није

НАРЕ

добила дотације од Града, а ЈП "Србијагас" најављује ново поскупљење гаса, господин Чобрда је изразио бојазан да ће Предузеће, уколико не дође до корекције цене грејања, имати губитак од минимално 350 милиона ди-нара. Директор је најавио и унутрашњу рационализацију, навео број запослених и истакао да Предузећу недостају високообразовани стручњаци, мислећи при том првенствено на машинске и електро инжењере.

Госпођа Гордана Пушић, члан Градског већа задужен за комуналне делатности, присутне је упознала с опредељењем Града да скоро сва јавна градска предузећа остварују приходе пословањем, а обавеза Града је да учествује само у великим инфраструктурним пројектима.

По завршетку Конференције за новинаре заменик градоначелника, члан Градског већа и руководство Предузећа су посетили топлане "Запад" и "Север".

Стратегија развоја ЈКП "НОВОСАДСКА ТОПЛ до 2

Топлификациони систем Новог Сада (ТСНС) се састоји од четири топлотна извора на левој обали Дунава - ТО "Југ", ТО "Исток", ТО "Север" и ТО "Запад" и једног топлотног извора на десној страни Дунава - ТО "Петроварадин" и једног планираног извора - ТО "Мишелук", заједно с вреловодним системима. Поред ових извора у систему ЈКП "Новосадска топлана" налази се и Градска разделна станица (ГРС) која служи као пумпна станица у спрегнутом раду с "ТЕ-ТО Нови Сад". Поред ГРС-а у систему ЈКП "Новосадска топлана" су и повезни водови ГРС- ТО "Југ" и ГРС-ТО "Исток". Веза с ТЕ-ТО се остварује транзитним водом ДН900 ГРС - "ТЕ-ТО Нови Сад" који је у систему ЕПС-а. У општини Сремски Карловци ЈКП "Новосадска топлана" има Топлану "Дудара".

Као основно гориво све топлане користе природни гас, с тим што се као алтернативно гориво, и то само у хаваријским случајевима, може користити и мазут, али само на топланама "Југ" и "Север". Топлане "Југ" и "Север" се налазе у подручјима града с великом густином насељености, тако да коришћење горива које има сумпора у себи није препоручљиво.

Топлотни конзум се изградњом и прикључењем стамбених и пословних објеката непрестано повећава и попуњава, па и прелази капацитете постојећих топлана.

Пораст конзума је последњих година израженији јер се поред изградње нових објеката на новим локацијама интензивно надограђују постојећи објекти, или граде већи објекти на местима старих. Значи да планирана изградња на подручју града такође условљава и повећање топлотног конзума за грејање, који је већ у 2008. години достигао величину од 830 MW.

ГУП-ом 2021 топлотни конзум је процењен на око 900 MW. Коначна величина конзума биће позната након детаљне анализе изградње града, планиране ГУП-ом 2021.

У наредном периоду се очекује увођење економске цене грејања и наплата према измереној топлотној енергији, што ће делом условити смањење потрошње због штедње, али и потребу за уградњом изолације старих објеката које ће додатно смањити потрошњу. И поред тога ће се повећавати конзум, само нешто спорије.

Досадашње повећање конзума, као и убудуће, условљава и повећање котловских капацитета у топланама, с једне стране, а с друге стране и концептом даљег развоја "ТЕ-ТО Нови Сад". Топлификациони систем ЈКП "Новосадска топлана", заједно с "ТЕ-ТО Нови Сад", на подручју топлана "Југ", "Исток" и"Север" је конципиран тако да је ТЕ-ТО базни извор, а котларнице вршни извор топлотне енергије, с тим да се 50% инсталисане снаге извора налази у "ТЕ-ТО Нови Сад", а 50% у прикљученим топланама (коефицијент топлификације је 0,5).

Према студији реконструкције или изградње новог гасно-парног блока у "ТЕ-ТО Нови Сад", чија је израда у току, предвиђена је реконструкција или доградња новог блока са инсталисаним капацитетима за грејање који ће покривати само 30% планираног конзума (степен топлификације је 0,3). Стари блок би био у хладној резерви. То значи да се остали део вршног оптерећења мора надокнадити на топланама "Југ", "Исток" и "Север". Генералним урбанистичким планом Новог Сада до 2021. године предвиђено је укупно повећање топлотног конзума за грејање на око 900 MW, тј. на топланама "Југ", "Исток" и "Север" на око 660 MW. Сходно томе, у циљу

1.

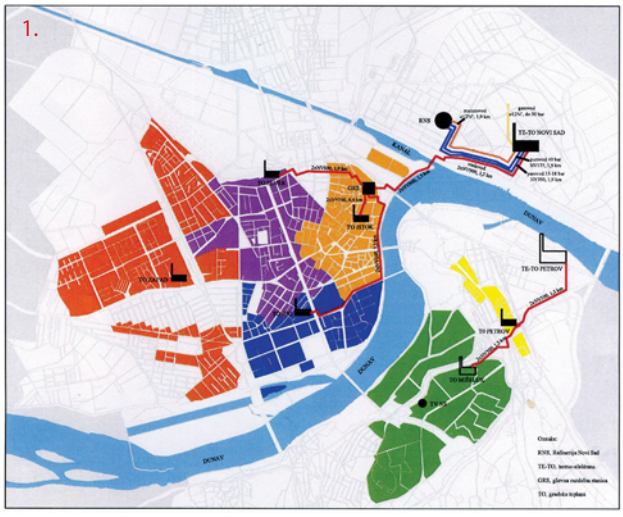

На слици 1 је приказан планирани топлификациони систем Новог Сада у складу с ГУП 2005, а на слици 2 садашње стање топлификационог система Новог Сада.

2.

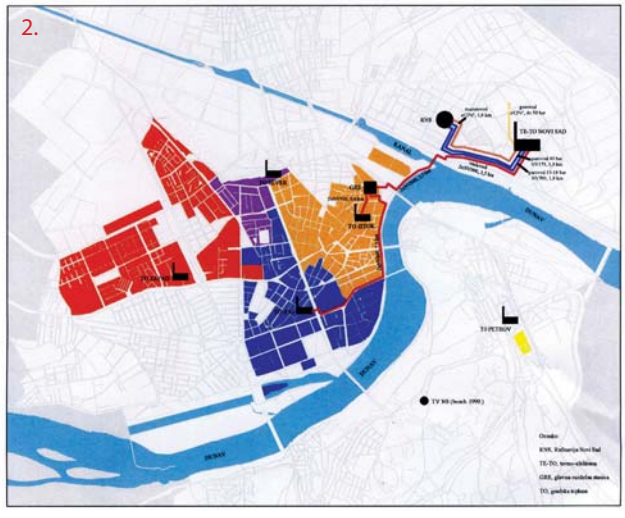

ЛАНА”
2021. године

поузданости у снабдевању града топлотном енергијом, на тим топланама је потребно и повећање планиране инсталисане снаге котлова по топланама са 110 MW на око 140 MW.

Ово повећање је неопходно и због неизвесности испоруке топлотне енергије од “ТЕ-ТО Нови Сад”, тј. због њеног укључивања за потребе ЕПС-а, а не за потребе грејања.

Топлане “Исток” и “Север” су преоптерећене, тако да је на њима неопходно извршити повећање капацитета реконструкцијом постојеће опреме, као и уградњом нове опреме, како би се могао пратити пораст топлотног конзума.

ТО ”Југ”

Топлана “Југ” снабдева топлотном енергијом подручје Лимана 1, 2, 3 и 4, део Старог града, и Грбавицу. Поред тога, снабдева топлотном енергијом за припрему топле потрошне воде и Лимане 3 и 4. Путем система за ТПВ топлотном енергијом се снабдевају и велики објекти СПЕНС, НИС и Меркатор, а Хотел “Александар” и топлотном енергијом за апсорпциону расхладну машину.

Топлана “Југ” има два “нова” котла за грејање, укупне инсталисане од 116 MW. Поред ових котлова има још три котла од по 23 MW, од којих два системом повезивања могу да раде за припрему топле потрошне воде. У Топлани “Југ” се налази и један котао за припрему топле потрошне воде од 9,3 MW и један парни котао од 8 тона паре на сат, који служи само за грејање мазута и ваздуха за два котла од по 23 MW.

Већ у току следеће године потребно је извршити замену котла број 2 снаге 23 MW, старог 43 године, с котлом максималне снаге која се може добити на том месту, а то је око 58 MW, с могућношћу рада за грејање или ТПВ. У следећих десет година потребно је извршити замену котлова 1 и 3 снаге по 23 MW, као и малог котла снаге 9,3 MW.

Због близине стамбених објеката, приликом изградње котловских јединица потребно је водити рачуна о смањењу буке. Такође, у наредном периоду је потребно сагледати могућност изградње једног високог димњака с посебним димоводним каналима за сваки котао у циљу смањења загађења јер је изградњом високих објеката (Електровојводина) у близини топлане поремећена ружа ветрова.

На крају, у циљу економичнијег рада топлане потребно је завршити започети систем за надзор и управљање топланом.

ТО “Исток”

Топлана “Исток” је најоптерећенија топлана у погледу покривености конзума. Наиме, садашњи конзум Топлане “Исток”, у коју је укључен и део конзума Топлане “Север”, прелази око два пута инсталисане котловске капацитете.

Неопходна је замена два старија котла декларисане снаге по 23 MW с једним већим котлом снаге око 70 MW, посебно ако се још узме у обзир и њихова старост преко 35 година. У остале неопходне радове на котларници “Исток” спада и затварање објекта, односно изградња објекта око старог котла број 3 снаге 58 MW, као и око будућег котла.

У циљу могућности квантитативне регулације, а и због велике старости постројења, потребно је реконструисати циркулационо постројење уградњом нових пумпних агрегата еквивалентно циркулационом постројењу у Топлани “Југ”.

Такође, Топлану “Исток” треба аутоматизовати и повезати је на заједнички систем за надзор и управљање.

ТО ”Север”

Топлана “Север” је једна од најстаријих и за сада снабдева топлотном енергијом подручје омеђено следећим улицама: Булевар Јаше Томића, Руменачка, Хајдук Вељкова, Новосадског сајма и Булевар ослобођења. Након завршетка неопходне реконструкције припашће јој део конзума који сада покрива Топлана “Југ” и Топлана “Исток”, у складу с картом конзумних подручја.

Један од приоритетних задатака је реконструкција Топлане “Север”, која се састоји од доградње котларнице и уградње два вреловодна котла снаге најмање по 58 MW, изградње новог циркулационог постројења капацитета око 3000 m^3/h и напора 10 бар, изградња хемијске припреме воде и трансформаторске станице. Реконструкција треба да омогући рад топлане с могућношћу квалитативне и квантитативне регулације, а циркулационо постројење треба припремити за могућност повезивања у спрегнути систем с “ТЕ-ТО Нови Сад”.

Ова реконструкција ће омогућити растерећење топлана “Југ” и “Исток” и омогућити њихов несметан рад, такође ће и омогућити прикључење подручја Салајке у топлификациони систем.

Као следећи корак потребно је изградити повезни вод ДН 500 од ГРС до Топлане “Север” у дужини од око 1900 m. Овој изградњи треба да претходи техно-економска анализа оправданости, као и исплатив, дугорочан и чврст Уговор о испоруци топлотне енергије од “ТЕ-ТО Нови Сад”.

ТО ”Запад”

Топлана “Запад” снабдева топлотном енергијом подручје Бистрице, Сателита, Авијатичарског насеља, Премис насеља, Детелинаре, Сајма, Болнице, а убудуће и Суботички булевар, Сомборску пругу, с делом Телепа и Расадник. На већини наведених подручја топлана испоручује и топлотну енергију за припрему ТПВ. Почетком 2008. године на Топлани “Запад” је пуштен у погон вреловодни котао снаге 140 MW, тако да с постојећим котловима за грејање топлана има инсталисану снагу од 256 MW, што је довољно за поуздано и квалитетно

снабдевање топлотном енергијом за грејање до 2021. године. У том периоду ће бити потребно реконструисати котао број 4 снаге 58 MW.

Топлана "Запад" има и инсталисана три котла од по 9,3 MW (укупно 27,9 MW) за топлу потрошну воду. Постојећи котлови су у раду преко 30 година и са око 7000 до 8000 сати рада годишње по котлу они су већ три пута прешли свој радни век. Поред тога, конзум потрошача за ТПВ се из године у годину повећава тако да прелази инсталисану снагу котлова. Сходно томе, у наредном периоду (око 5 година) потребно је извршити замену старих котлова новим, али већег капацитета.

Како ће електрична енергија добијена у комбинованој производњи топлотне и електричне енергије имати на прагу цену од око 8 евро-центи (на нивоу целогодишње производње према студији ЕПС-а), потребно је размотрити и евентуалну уградњу гасне турбине електричне снаге од око 20 MW и приближно исте топлотне снаге. Разлика топлотне снаге до потребне би се надокнађивала из нових вреловодних котлова. Процена је да се према наведеној цени електричне енергије и цени топлотне енергије еквивалентној утрошеном гориву, уз могућност целодневног рада свих 365 дана у години, оваква инвестиција може исплатити за највише 5 година.

Према студији реконструкције или изградње новог гасно-парног блока у "ТЕ-ТО Нови Сад" отворена је могућност, тј. показана је исплативост прикључења и Топлане "Запад" на нову "ТЕ-ТО Нови Сад". Евентуално повезивање Топлане "Запад" на ТЕ-ТО не мора искључити могућност изградње већ поменутог когенеративног постројења на Топлани "Запад", али ће се морати извршити реконструкција циркулационог постројења. Повезивању Топлане "Запад" на систем "ТЕ-ТО Нови Сад" треба да претходи студија оправданости, али са становишта ЈКП "Новосадска топлана" и Града .

ГРС

Главна разделна станица је пумпна станица и представља везу између система ЈКП "Новосадска топлана" и "ТЕ-ТО Нови Сад".

На овом објекту се не очекују већи радови осим уградње фреквентне регулације на електромоторима пумпи.

Евентуални већи радови ће зависити од концепције развоја "ТЕ-ТО Нови Сад".

ТО "Петроварадин"

Топлана "Петроварадин" је делом аутоматизована, али због старости котловских јединица и тиме што су котлови напољу није могућ потпуни аутоматски рад.

У наредном периоду неопходно је изградити објекат и затворити котлове. Због старости котлова потребно их је етапно заменити с котловима снаге око 6 MW.

На подручју Топлане "Петроварадин" се не очекује већа изградња, тако да ће котлови предвиђене снаге задовољити будући конзум.

Генералним урбанистичким планом 2005 била је предвиђена изградња термоелектране-топлане на угаљ на десној обали Дунава, која је требала да снабдева топлотном енергијом нарастајући конзум на подручју Петроварадина. Бржом гасификацијом као и интензивнијом градњом станова на левој обали, за сада је престала потреба за овом термоелектарном, али није искључено да се крене са овим пројектом уколико се интензивира изградња Мишелука.

ТО "Дудара"

Топлана "Дудара" је најмања топлана која се налази у Сремским Карловцима и има конзум од око 1200 kW. Инсталисани котлови су топловодни ЕМО Целје који су малог степена корисности. У циљу смањења трошкова неопходно је извршити аутоматизацију топлане са уградњом једног котла високе ефикасности снаге до 1000 kW.

ТО "Мишелук"

Топлана Мишелук је до 1999. године топлотном енергијом снабдевала објекте Телевизије Нови Сад. Величина котларнице је еквивалентна Топлани "Петроварадин", али данас ова топлана нема потрошаче. Ова топлана је предвиђена да снабдева топлотном енергијом објекте с вишом котом терена од 140 м, до којих би се изградили одговарајући вреловоди.

У складу с Генералним урбанистичким планом за остали део Мишелука би се изградила нова топлана с одговарајућом вреловодном мрежом.

ВРЕЛОВОДНА МРЕЖА

Вреловодна мрежа је развијана у складу с концептом топлификације Града. Даљи развој мреже ће пратити развој градских подручја, изградњу објеката као и поделу топлификационих и гасификационих подручја.

Један од приоритета је и завршетак прстена дуж Булевара ослобођења којим би се делом решили хидраулички проблеми топлана "Југ", "Исток" и "Север".

Такође, потребно је наставити изградњу вреловодне мреже на подручју Подбаре, Телепа, Детелинаре и испланирати изградњу топлификационе мреже на подручју Салајке.

ТОПЛОТНЕ ПОДСТАНИЦЕ

У циљу уштеде енергије неопходно је да сви нови објекти имају аутоматизоване топлотне подстанице. Такође, потребно је извршити аутоматизацију свих топлотних подстаница, а на великим и кључним потребно је уградити систем за даљински надзор и управљање, чиме би се омогућио потпун увид у рад система.

Горан Трајановски

ВЕК ВОДЕ

С обзиром на то да 70 % људског тела чини вода и да без воде човек може да преживи тек неколико дана, слободно можемо да кажемо да је за човека вода најзначајнија материја. Овај проценат воде у нашем организму неопходно је одржавати јер мањак воде у организму – дехидратација може довести до бржег опадања функционалности ћелија, а тиме и до појава разних болести. Код већине људи (не рачунајући спортисте, запослене који у току рада троше доста течности и сл.) у току дана се из организма излучи око 2 литре течности (у облику водене паре из плућа испуштамо око 500 мл, путем коже око 500 мл, у виду урина минимално 600 мл и преко дигестивног тракта око 300 мл), те је потребно најмање толику количину воде надокнадити. На тај начин се позитивно делује на здравље и изглед коже, одржава се правилно варење, побољшава и одржава концентрација, чисти организам од токсина итд. Поред количине која се уноси важан је и квалитет унете воде, тако да можемо закључити да и дехидратација и конзумирање загађене воде доводе, у краћем или дужем временском периоду, до озбиљних здравствених проблема.

Вода се налази свуда око нас, она чини око 70% биосфере, али слатке воде, која се и користи за разноврсне људске потребе и наравно за пиће, има само 2.4%, од чега је 78% залеђена.

Напретком цивилизације и убрзаним развојем индустрије, пре свега хемијске, производњом хране уз прекомерну употребу пестицида и производњом енергената дошло је до опште девастације ресурса воде али и ваздуха и земљишта. Према извештајима Светске здравствене организације (Who) сваке године због употребе хигијенски неисправне воде у свету оболи око 500 милиона људи и од тог броја пуно и умре.

Вода може бити контаминирана патогеним микроорганизмима и конзумација такве воде може довести до цревних зараза и хидричних епидемија, а у води се могу налазити и велике количине токсичних материја (тешки метали, радиоизотопи, пестициди) које се акумулирају у организму, иако се уносе у малим количинама, и њихова штетност долази до изражаја након неколико година. Зато је неопходна свакодневна контрола бактериолошке и хемијске исправности воде за пиће. Контрола се врши на изворишту и у фабрикама воде, а у Новом Саду контролу јавних бунара и чесми и воде из градског водовода изводи Институт за јавно здравље Војводине, који је од стране Министарства здравља Републике Србије овлашћен за дате анализе.

У свету се све више користи флаширана вода и минерална вода као замена за пијаћу воду – чесмовачу, али треба нагласити да флаширана вода (олигоминерална вода) садржи знатно мањи број минерала од пијаће воде, а код њих може постојати и проблем загађења приликом пуњења или неусловног складиштења. С друге стране, претерана употреба минералне воде (више од 300 мл дневно) може довести до повишења крвног притиска и стварања каменчића у мокраћним каналима и бубрезима.

Важно је и рећи да конзумација алкохола, црног чаја, кока-коле, кафе и других напитака који садрже кофеин не повећавају количину воде у нашем организму већ је смањују, не гасе жеђ него је подстичу.

На крају можемо закључити да обична (пијаћа) вода нема алтернативу под условом да је вода бактериолошки и хемијски исправна, чиста и квалитетна.

Ако је прошли век обележен као век тзв. црног злата – нафте, онда се с правом може век чију прву деценију увелико трошимо назвати ВЕК ВОДЕ !

Бранислав Вујин

Брига за безбедност и здравље

У складу са Законом о безбедности и здрављу на раду ЈКП "Новосадска топлана" донело је Акт о процени ризика за сва радна места.

Акт о процени ризика је писани документ који обухвата ризике везане за свако радно место с утврђеним начинима и мерама за отклањање утврђених ризика, а у складу с Правилником о начину и поступку процене ризика на радном месту и радној околини.

Такође је основан Одбор за безбедност и здравље на раду, састављен од пет представника запослених и два представника послодавца који обављају послове безбедности и здравља на раду. Улога Одбора је да решава питања и проблеме везане за проблематику услова рада, безбедности на раду и унапређење здравља запослених.

Акт о процени ризика мора бити измењен у случају појаве сваке нове опасности и промене нивоа ризика у процесу рада. У складу с донетим актом ЈКП "Новосадска топлана" организује периодичне лекарске прегледе радника једанпут годишње. Тим прегледима су обухваћени радници на радним местима са средњим и високим ризиком на радном месту.

Поред обавезних законских норми, којима је регулисана област безбедности и здравља на раду, Новосадска топлана, у сарадњи са синдикалном организацијом, организовала је и рекреативни одмор за запослене на Златибору, где су сви запослени имали прилику да преконтролишу своје здравствено стање.

Сви запослени су осигурани у случају повреда на раду, болести које су у вези с радом, инвалидности и тежих болести које захтевају дужа боловања. Запосленима се такође уплаћује додатно пензијско осигурање.

Сваке године, с циљем очувања здравља запослених жена, организује се систематски гинеколошки и мамографски прегледи као вид превенције карцинома грлића материце и карцинома дојке, који су најчешћи узроци смртности код жена, а који се успешно лече уколико су откривени у најранијој фази.

Напред наведени подаци показују да се ЈКП "Новосадска топлана" као послодавац, а у сарадњи са синдикалном организацијом као представником запослених, изузетно залаже за побољшање услова рада, безбедности на раду и унапређењу здравља запослених радника.

Јулка Петровић

СМЕХ као ефикасан алат за креирање позитивног радног окружења

Да ли сте се икада нашли у таквој ситуацији да вам се, након напорног и исцрпљујућег рада, све чинило као да стоји, да не може ништа да се помери, крене напред? Тада је неко нешто духовито додао и сви који су се нашли у вашој околини праснули су у смех тако гласно да су и сузе потекле и од тог тренутка вам се све променило, напетост спласнула и све вам постало некако изводљиво, чак вам је постало и забавно.

Наравно, не можете увек очекивати у таквим ситуацијама смех. То би било нереално али ако научите да прилазите проблему систематично и ако још уз све то додате мало оптимизма и благи осмех на ваше лице, верујте да сте већ победили ако не цео, онда бар пола стреса.

Истраживањем и читањем различите литературе може се доћи до сазнања да многе светске компаније у рад сектора људских ресурса укључују и програме тренинга смеха где менаџери и запослени заједно уче како да користе смех у борби против стреса. Они чак и организују и креирају стручне тимове како би укључили остале мање групације и помогли им.

Како год, научно је доказано да се смејањем, чисто смеха ради, производи хормон среће који води до низа позитивних промена у људском организму:

• обогаћује крв кисеоником;

• опушта;

• супротставља се стресним хормонима као што је адреналин;

• ослобађа ендорфин који даје осећај благостања;

• супротставља се депресији и

• доноси лепоту лица, коже и самим тим успорава процес старења и ето и рецепта за вечну младост душе и тела.

Даљим истраживањем сазнајемо да смех доприноси и бољој међуљудској сарадњи, поготово у радном окружењу јер шири позитивну енергију и доприноси бољој радној атмосфери, распршава конфликте, појачава поштовање и ствара осећај сигурности.

Доказано је и да су људи најкреативнији када се играју, смех поспешује шаљивост, јер на такав начин изазван смех стимулише функције креативности, маште, умет-ности и интуиције.

Тренинг смеха је лак, економичан и једноставан за обезбеђивање, зато ако нисте увежбани време је да што пре поправите свој его и упустите се у тренинг смеха....

Само напред!!!

Наташа Дивјаковић

Новосадски Добротвори

Марија Трандафил

У низу часних имена наших народних добротвора почасно место заузима име Марије Трандафил, рођене Поповић, и њеног супруга Јована Трандафила.

Марија потиче из посрбљене грчке породице Поповић. Њен отац Ћира Поповић је био познати новосадски ћурчија. Имао је двоје деце Марка и Марију, рођену 1816. године (негде се наводи 1811. или 1814. година). Како је рано остала без родитеља, Марију је прихватио њен тетак, богати трговац Хаџи-Кира Николић. У то време било је уобичајено да девојке из добростојећих породица похађају неку од приватних школа где су се стицала основна знања, тј. где су се учила "слова, рачун, Библија и ручни рад". Највероватније је и Марија похађала неку од тих школа. Сасвим је сигурно да је била писмена и да је добро познавала трговачке послове, те да је читала књиге на немачком језику. Како је њен старатељ Хаџи-Кира Николић сматрао да је брак пре свега уносан посао, Марију с непуних 16 година удаје за свог деловођу Јована Трандафила, пореклом Цинцара из Ердеља. Касније ће управник њеног имања Лука Јоцић овај догађај забележити речима: "Нису је ни питали." Брак је склопљен 1831. године, а већ наредне Јован стиче статус грађанина Новог Сада, купује куће и земље и тргује ердељским сукном. Једно време живе и у Осијеку, где им се значајно увећава капитал. Улазећи у брак са знатно старијим Јованом, Марија је донела велики иметак који ће им омогућити уносне трговачке послове.

Није познато где су били током револуције, али је познато да су им приликом бомбардовања Новог Сада с Тврђаве, 12. јула 1849. године, изгореле две куће на пијаци и да су обновљене 1851-1852. године уз зајам од 30.000 форинти. О овом догађају Марија је често говорила: "Ја сам у читавом свом веку само један дан била сиромашна, а то је било кад смо 1849. године при пожару гладовали јер ни за које новце не могасмо ништа од јела набавити. Кад се сетим тог дана, онда осетим шта су глад и сиротиња - и зато чиним доброчинства и помажем сиротиње." Међутим, богатство и моћ не доносе увек срећу и спокојство. Супружницима Трандафил заредом умиру деца Софија и Коста, што ће заувек забележити и одредити њихов будући живот. Године 1860. Јован и Марија заједно потписују тестамент усмерен ка бризи за невољнике и убоге, а након Јованове смрти 1862. године Марија је водила четири парнице, чак и с рођеним братом Марком, с којим се 1870. године нагодила. Знатно теже је ишло с Јовановим мушким сродницима, који су јој као жени порицали способност управљања сопственим добрима. Иако је те парнице изгубила, успевала је да задржи контролу над целокупним капиталом, како у новцу тако и у некретнинама.

Ускоро постаје жртва интрига због наводних компромитујућих писама извесном господину сумњиве репутације из Темишвара, који се јавно хвалио да троши новац њеног покојног мужа.

Када се изборила за управу над сопственим добрима, Марија је сама стицала и увећавала свој капитал, чија је укупна вредност била 700.000 форинти. Човек од њеног огромног поверења Лука Јоцић у својим успоменама каже да је она "делила помоћ и коме треба и коме не треба", чудећи се при томе да је нешто уопште и остало. Занимљива је његова тврдња да Марија Трандафил "у својој кући за својим столом није почастила никад никога", па ни њега. Он наводи да је "за своју личност претерано штедљива у храни и одевању", а новац је усмеравала према свима коме је он био потребан. У истом извору она је Луки објашњавала свој однос према богатству: "Камо среће да су ми живи моја деца, па ма крај њих живела у највећој сиротињи. Срећнија бих била и више бих радости имала, но што ми даје ово мртво благо које ће ионако остати туђину."

Њена завештања могу се поделити у две групе: прва

се односила на сиротињу, а друга се тицала културе и духовности. Осим грађевина и новца, завештала је и велике поседе у јужној Бачкој, затим накит, предмете уметничке вредности и намештај. Знатна средства усмерена су и деци без родитеља, болеснима и сиромашнима. За време Босанско-херцеговачког устанка била је на челу Добротворног одбора који је прикупљао материјална средства и новац за српске устанке и избеглице.

Највеће завештање Марије Трандафил је прилог за изградњу Завода за негу и издржавање сироте и сиромашне српске деце у Новом Саду.

То је данашње здање Матице српске, сграђено 1912. године по пројекту познатог архитекте Момчила Тапавице. У почетку је то било Сиротиште за мушку децу у које се Матица сместила тек 1928. године, а за децу је подигнут одговарајући дом на Сајлову (данас Научни институт за ветеринарство на Руменачком путу). Помагала је удовицама, а болесне је смештала у зграду православне болнице. Када је у Новом Саду избила велика глад, шест недеља је хранила новосадску сиротињу без обзира на веру, што у то време није било уобичајено. За управника Завода Марије Трандафил за православну сирочад захтевала је поштена и савесна човека који је умерен и способан да води бригу о институцији и потомцима. Племенита добротворка одредила му је стан у Заводу и плату у рангу гимназијског професора, што је у то време била сасвим пристојна накнада.

Властитим средствима обновила је Николајевску цркву, порушену током бомбардовања 1849. године. Помагала је и свештенство, црквењаке и хорове. Обновила је оштећени православни крст 1867. године, на чијој бочној страни стоји: "Оправлен трошком Марие удове Трандафил 1867. године". После низа премештања, постављен је 1956. године без заштитне ограде и четири фењера у порту Саборне цркве.

Према Николајевској цркви гајила је посебну наклоност јер су јој ту сахрањена деца и муж, а и она ће ту наћи вечни мир од октобра 1883. године. Пред крај живота велики део дана је проводила у тој цркви, од које је поседовала и кључ, што ће је довести у сукоб с православном црквеном општином. Након тога прелази у Успенску цркву, а конфликт с Николајевском црквом је изглађен. Православна јавност била је дубоко уврeђена поступком оних који нису имали обзира према жени која је толико много учинила за ту богомољу.

Када је у буни порушена Јерменска црква (новосадски Јермени су били католици), Марија је издвојила 12.000 форинти за њену обнову. Омогућила је велики део стипендија за ђаке новосадске српске гимназије како би својим знањем уздизали културни ниво свога народа.

Марија Трандафил није учествовала у друштвеном животу свога сталежа, презирала је малограђанштину и покондиреност. Не постоје њене забелешке, нити писма из чега се може закључити да је после смрти мужа била веома усамљена. Из само њој познатих разлога одлучила се на ћутање. Није била превише омиљена у новосадској културној јавности, а и Васа Стајић у својим "Новосадским биографијама" није јој посебно наклоњен јер више говори о њеним судским споровима него о доброчинствима.

Највећи део свог живота Марија је провела у срцу Новог Сада, омеђеног кућом у Ћурчијској (Пашићевој 1) где је рођена, кућом у данашњој Змај Јовиној 16 где је живела и умрла, Успенском црквом где јој је одржано опело после смрти и Николајевском где је поред мужа и деце сахрањена октобра 1883. године. Ни Град Нови Сад није заборавио њено име. На њену родну кућу након пуних шест деценија враћене су иконе светих апостола Петра и Павла, тако да Новосађани поново имају прилику да виде оно што се некада звало "код иконе", тј. предратни изглед куће на углу Пашићеве и Грчкошколске. Приликом последње обнове Николајевске цркве, с обе стране стубова постављене су плоче које говоре да су ту сахрањени велики добротвори Јован и Марија Трандафил. Једна улица у близини Најлон пијаце однедавно носи њено име.

У њеној највећој задужбини згради Матице српске у првом пролазном ходнику на плочи пише: "Зграда сграђена 1912. године као задужбина Марије Трандафил, обновљена и дограђена 1976. године". У холу је њена биста, рад новосадског вајара Ласла Силађија. На зиду изнад степеништа налазе се имена оснивача, а међу бројним донаторима и добротворима тек се пажљивим читањем уочава и њено име. На кућама које су биле њено власништво у Змај Јовиној 8, 16 и 17; Пашићевој 1; Дунавској 16 и Милетићевој 17 нема никаквих обележја. Однедавно трг пред Матицом српском и Николајевском школом (раније Трг Светозара Марковића Тозе, некада стари Житни трг) носи име Марије Трандафил, жене која је својим доброчинством завештала српском народу дела великих вредности.

Приредио: Драгољуб Миљевић

Говори ЕНГЛЕСКИ да те цела СРБИЈА РАЗУМЕ!

Сваки речник је својеврстан документ одређене исто-ријске епохе једног народа. Лексички фонд не чине само речи матерњег језика, већ и туђице – речи преузете из других језика. Турцизми и германизми су обележили један временски период и, прилагодивши се нашем језичком систему, постали саставни део нашег језика. Данас, под утицајем глобализације, научног и технолошког напретка (медији, рачунарске игрице итд.), у наш језик све више продиру речи с енглеског језичког подручја. Оне нам звуче некако моћно, посебно ако још и не знамо њихово право значење, па их са страхопоштовањем прихватамо и не трудећи се да им нађемо замену. Ако се, пак, упустимо у изазов превођења, откривамо да су то често речи из обичног живота за које углавном имамо одговарајуће домаће речи, односно откривамо да се могу створити адекватне изведенице уколико поседујемо лексичку креативност. Међутим, лакше је примити туђицу него усвојити изведеницу или користити домаћи сложени израз за одређени појам.

Поједине струке, иако постоје одавно и суштински нису промениле начин пословања, добиле су енглески назив или обилују речима енглеског порекла, па се лаицима често чини да је то нека нова струка или област у оквиру ње.

Данас нема особе која није чула за **маркетинг**, али ретко ко зна да маркетинг није препоручљиво користити као синоним за рекламу и да је значење те речи сасвим обично, а односи се на истраживање тржишта и пласирање производа.

Реч маркетинг је англосаксонског порекла и као таква је општеприхваћена свуда, па и код нас. Не може се превести буквално као тржиште и активност (market + ing). У Речнику српског језика и различитим речницима енглеског језика могу се пронаћи оваква тумачења, односно преводи речи маркетинг:

Marketing (маркетинг)
1. Пласирање производа, пласман.
2. Маркетинг је систем пословних активности изграђен за планирање, политику цена, дистрибуцију и промоцију производа и услуга за задовољавање потреба и жеља постојећих и потенцијалних купаца. Савремени концепт маркетинга подразумева следеће основне функције у предузећу: маркетинг информације и истраживање, планирање производа и цена, продаја и физичка дистрибуција, промоција и реклама.
3. а) делатност или професија популарисања и продавања производа или услуга која укључује истраживање тржишта, рекламирања и сл.,
б) рекламирање, нарочито на радију и телевизији (рекламе, економско-пропагандни програм).
4. Укупност делатности које су у вези с пласманом робе на тржишту (испитивање тржишта, пропаганда, трговина и др.).
Ако пажљиво прочитамо тумачење речи маркетинг, уочавамо да се ништа епохално није десило, све те активности су нам биле познате и пре експанзије овог термина, а трговина се увек врло добро одвијала на нашим просторима.
Ипак, маркетинг је у моди, лепо звучи и не може се једном речју превести. Зато оставимо маркетинг у изворном облику онима којима је и намењен – задовољним потрошачима и потенцијалним потрошачима.
Основни елементи који треба да обезбеде оптимални ниво задовољења потрошача, уз остварење оптималног профита и оптималног финансијског и радног задовољства за све запослене у предузећу су **4п** која чине маркетиншки микс:

Marketing mix (маркетинг микс)
1. Фактори са којима предузеће може да управља у циљу утицања на потрошаче да купују његове производе. Четири компоненте маркетинг микса су: ***product*** *- производ (квалитет, фирма, паковање и сл.);* ***pricing*** *- цена (препоручена малопродајна цена, попуст за веће поруџбине и услови кредита);* ***promotion*** *- промоција (различити облици промоције који се комбинују на различите начине) и* ***place*** *- место (где продавати производ, које дистрибутере и превознике користити, коришћење оптималних стокова). Потенцијална профитабилност појединачних маркетинг миксова и њихова тржишна прихватљивост се оцењује маркетинг истраживањем (marketing research).*
Зашто микс поред наше речи "сплет" са истим значењем? Термин микс нас асоцира на миксер, то јест на неку мешавину у којој се не могу више препознати првобитни елементи који чине масу. За разлику од микса, елементи сплета су препознатљиви. Зато је боље предност дати нашој речи сплет, која је исто тако кратка и јасна. А док се "маркетиншки сплет" не одомаћи у нашој терминологији служићемо се **маркетиншким миксом**, а не *маркетинг миксом*, као што је у горњем тексту преведено с енглеског, јер у нашем језику у функцији одредбе треба да стоји придев *маркетиншки* уместо именице *маркетинг* (како је у енглеском језику).

Промотивне активности, као једне од 4 п, подразумевају све активности којима предузеће комуницира са својим окружењем у циљу што бољег пласмана производа. Једне од тих активности су и односи с јавношћу.

Public Relations (паблик рилејшнс) - односи с јавношћу, пословне везе
1. Основне активности које се предузимају у односима с јавношћу су: обавештења за штампу у којима се скреће пажња на производе из производног програма и на предузеће као привредни субјект; публицитет о производу где се презентују различити аспекти производа; комуникације о предузећу да би се повећало разумевање његове активности и начин на које их обавља; лобирање - утицај на законодавце и регулаторе да се не донесу одлуке које би штетиле пословној активности предузећа. Скраћ. PR.
- **public relations agency** *- агенција за односе с јавношћу*
- **public relations officer (PRO)** *- особа задужена за односе с јавношћу*

Енглески термин Public Relations се обично преводи као *односи с јавношћу*, а чита се као "паблик рилејшнс"; скраћени облик овог термина је PR (чита се "пи-ар", а не "пи-јар"). Овај, већ одомаћени израз, у нашем језику се мења по падежима као именица мушког рода у једнини иако значи множину, нпр. "паблик рилејшнса", "паблик рилејшнсу" итд. Поред те неправилности сусрећемо се још и са склопом сугласника који је непознат нашем језику, самим тим је и тежак за изговор. Зато се овај енглески термин све чешће замењује термином *односи с јавношћу*, који поприма статус стручног термина.

Израз *односи с јавношћу* се сусреће и у оквиру ширих синтагми, нпр. *Центар за односе с јавношћу*. Проблем настаје када се уместо кратког *пи-ар акције/ комуницирања* мора рећи *акције комуницирања* ***у оквиру*** *односа с јавношћу*. У оваквим случајевима дужина израза је неопходан услов јасноћи израза. Још већи проблем, који се среће у маркетиншкој литератури, јесте механичка употреба израза *односи с јавношћу*, при чему се не води рачуна о слагању израза с другим речима. Тако се дешава да се у стручној литератури може пронаћи ***примена*** *односа с јавношћу*. Да ли се могу односи примењивати? Не, они се одржавају. Применити се могу само разне технике у оквиру односа с јавношћу.

Постоји још једна активност, тесно повезана с PR, која датира из ранијег периода, али због енглеског назива, којим се све више промовише, доводи нас у заблуду да је продукт модерног доба.

Још је француски председник Шарл де Гол, а и други пре њега, своју популарност проверао свакодневно у медијима. Будући да је имао специфичан изглед био је веома омиљен код карикатуриста. Управо је бројем карикатура објављеним у штампаним медијима мерио своју популарност. Могуће је да је својеврсно испитивање јавног мњења постојало и пре појаве медија. Данас се ова активност назива прес клипинг.

Press clipping (прес клипинг) – сецкање штампе
Прес клипинг означава сакупљање и архивирање свега што је путем медија објављено о одређеном предузећу или личности. Буквалан превод "сецкање штампе" говори у прилог томе да је сама активност постојала и раније када је прес клипинг оператер користио маказе за исецање написа. Модерно доба подразумева модерну технологију, па се данас ова активност у многим предузећима обавља помоћу скенера, а информације достављају интернетом. Да ли то значи да ћемо ускоро имати прес скенинг?
Сам израз прес клипинг не може се најсрећније превести, а енглеска синтагма је кратка, лако се памти и изговара, па нема потребе замењивати је домаћом сложеницом. Тако је овај израз стао раме уз раме с другим енглеским изразима за које не постоји адекватан превод, као што су тајминг, брифинг итд. (енг. timing - *време или тренутак обично одабран као најпогоднији да се нешто учини = темпирање*; енг. briefing - *састанак на коме се дају кратке и сажете информације или упутства за обављање одређеног задатка; информисање)*.

У промотивне активности, односно промотивни микс, спада и адвертајзинг.

advertising (адвертајзинг)
1. Делатност или професија рекламирања производа, фирми или услуга, нарочито путем медија = рекламно оглашавање, рекламирање, реклама.
2. Оглашавање, економско/привредна пропаганда.
Начин масовног комуницирања који има за циљ информисање, развијање склоности и подстицање на акцију у корист предузећа.

Адвертајзинг није ништа друго него рекламирање (оно чувено ЕПП што вас нервира када вам прекине омиљену серију или филм). Послови који спадају у домен адвертајзинга односе се на продукцију маркетиншких материјала као што су: визиткарте, календари, роковници, флајери, брошуре; затим на руковођење радом адвертајзинг кампања и на предлоге продајних промоција. Све нам то говори да не треба поистовећивати маркетинг с адвертајзингом, јер је рекламирање само један од инструмената маркетинга.

Реч која је скоро потиснула нашу реч за исти појам је бренд. Шта значи бренд?

brand (бренд)
1. Марка производа са назнаком произвођача, жиг.
2. Обележити
3. Жиг, трговачки жиг, фабрички знак, заштитни знак, марка (производа); жигосати.
Реч бренд, у значењу жиг, потиче из енглеског језика и њено првобитно значење везује се за Дивљи запад и каубоје који су жигосали своје краве да би их разликовали од осталих крава у прерији. Ако из маркетиншког угла посматрамо брендинг, уочићемо сличност са жигосањем крава на ранчу. Циљ брендинг програма је да ваш производ издвоји од осталих производа на тржишту. Дакле, то је нешто с чим смо се одавно сусрели и на домаћем тржишту, само нам је термин нов, можда недовољно јасан, па самим тим подложан мистификацији.
Због чега бренд, а не заштитни знак? Да ли зато што је економичније користити само једну, додуше страну, реч или је то ствар помодарства? Јесу ли данашње брендиране шљиве укусније од оних које су пре једног века биле заштитни знак Србије?
Када одређене фирме желе представити свој бренд, морале би повести рачуна при давању енглеских назива својим производима. Бренд вршачког "Хемофарма" је крема **Missing**. Овако је дословце представљена нова козметичка линија у *Хемофарм Пресу* (веб издање из фебруара 2000. године): "Naša prva kozmetička linija *Missing* uskoro na tržištu: Lepota nije slučajna". Да ли бисте ви, да сте госпођица (Miss) од двадесет и пет година, купили крему за лице чији назив у преводу гласи: *Промашивање* (ако се преведе као именица) или *Изгубљен*, *Који недостаје* (преведемо ли као придев)?

Зато опрез с брендирањем, то јест жигосањем!

Постоје термини који се могу превести или које је боље превести него користити енглески израз (promotion mix, marketing mix или Public Relations (PR), док се неки као прес клипинг и маркетинг могу користити у енглеском облику и није неопходно замењивати их нашим дужим изразом.

Неке речи треба избегавати у одређеном контексту, као што је нпр. тренинг. Тренингу је место, углавном, у спортској терминологији. Истина, среће се и у радној биографији, популарној као CV, где се тренинг појављује у значењу курса, вероватно тако интелектуалније звучи. И маркетиншки стручњаци су склони томе да нас позову на *базични тренинг продаваца* и зато ако примите такав флајер (летак) немојте се уплашити, то је само *основна обука продаваца*.

Речи страног порекла за које имамо одговарајући израз биће заступљене у нашем језику онолико колико им ми дозволимо.

В. Петровић-Тасић

Школа енергетике
ИВАЊИЦА 2008.

Школом енергетике је и ове године крунисана успешно завршена грејна сезона. Овом лепом и превасходно корисном традицијом запосленима је омогућено седам дана едукације и одмора. У мају су запослени у ЈКП "Новосадска топлана" боравили у Ивањици, нашој познатој ваздушној бањи и рехабилитационом центру. Ова локација је испунила сва очекивања. Услови за стручна предавања и презентације били су квалитетни, а временске прилике повољне за рекреацију и одмор. Запослени су имали у понуди организоване обиласке околних знаменитости, као што су манастир Студеница и планина Голија.

Сама предавања су пропраћена с великим интересовањем и пажњом. Припремљеност предавача, њихова стручност и савремени приступ презентацији учинили су Школу енергетике једним, слободно можемо рећи, модерним трендом у едукацији.

Аутори радова и предавачи су у обе смене кроз бројне стручне теме упознали запослене с новим технологијама у термоенергетици које се примењују у Топлани, као и могућностима примене нових производа.

Подешавање и анализа параметара контролера Danfoss ECL300, Алекса Гужвица и Душан Мацура

Презентацијом је показан принцип рада контролера који се примењују на топлотним подстаницама топлификационог система Новосадске топлане, као што су: режим и параметри рада контролера, оптимизација температуре, практични проблеми и начин њиховог отклањања.

Надзор и управљање, Славољуб Стојков и Душан Мацура

У раду је приказан надзор и управљање радом котлова који су опремљени системом управљања путем

PLC-а. Кроз приказ слика појединих екрана софтвера за управљање, Wonderware SCADA и терминала који реагују на додир ("touch screen"), слушаоци су упознати с начином управљања, праћењем параметара и њиховим подешавањем.

Приказане су предности оваквог система надзора и управљања, као и његове могућности.

Хидраулика система, Горан Трајановски

У презентацији је приказан принцип рада циркулационог постројења и постројења за допуну система с одржавањем статичког притиска. Приказани су: принцип рада пумпе, паралелни и серијски рад пумпи, подешавање притиска, хидраулички удар, врсте и настанак поремећаја у раду система и начин њиховог отклањања.

Производни програм произвођача пумпи WILO, Иван Чобан, представник WILO

Приказан је развој циркулационих пумпи предузећа WILO, а посебно је наглашен нов производни програм циркулационих пумпи с уграђеном фреквентном регулацијом броја обртаја и могућношћу аутоматског одржавања одређених параметара.

Након недељу дана проведених у живописној Ивањици, Топланци су с ентузијазмом приступили текућим пословима и припремама за нову грејну сезону.

Драгана Кецић

МОЈ ХОБИ

Редакција „Топ новости“ одлучила је да једну веома лепу идеју спроведе у дело. Наиме, требало би да од овог броја рубрика *Мој хоби* буде стална. Циљ наше нове рубрике је да промовише неуобичајене хобије, али исто тако и да подстакне наше раднике да уколико немају свој хоби, можда почну да се баве неким занимљивим.

Такође бисмо овом приликом желели да упутимо позив свим нашим запосленима који се баве неким хобијем, (а да ми то још не знамо) да нам се јаве и да заједно то презентујемо. Овај позив важи и за оне „стидљиве“, односно оне за које ми знамо да се баве одређеним хобијем, али на неки начин избегавају интервју с нама.

Драган Кнежевић

Први гост у нашој новој рубрици је Драган Кнежевић, који ће нам казати нешто мало о себи и о свом хобију:

Зовем се Драган Кнежевић и у Новосадској топлани радим скоро 12 година као монтер у Радионици машинског одржавања. Живим у Шангају у породичној кући, ожењен сам и имам две кћеркице. Пре десетак година сам почео да сакупљам кесице са шећером које се обично добијају у кафићима. Тада су се отприлике и појавиле прве кесице које су у почетку само имале заштитни знак фирме која их пакује.

Одакле идеја да почнете да се бавите баш сакупљањем кесица шећера?

Сасвим случајно сам на почетку сакупио неколико комада и то ми је било некако интересантно, затим мало по мало, то је прерасло у малу збирку, па затим и у хоби.

Колико имате кесица тренутно у својој колекцији?

Имам преко 1100 али сада постаје све теже јер се у Новом Саду понављају натписи фирми и рекламе кафића и ресторана. Када путујем ван града или у иностранство обавезно донесем по неколико комада шећера, а исто тако моји пријатељи и моје колеге то чине за мене када се нађу на неком путу. Ти примерци су ми чак много дражи због тога што су ретки, али исто тако ми показују да ме се моји пријатељи сете и када су на путу.

Да ли сте чули да се неко негде још бави овим необичним хобијем?

Не, нисам чуо да се неко бави овим хобијем у нашој околини, људи углавном сакупљају салвете, значке, маркице итд.

А да ли се и Ваша деца занимају за овај хоби?

За сада не, оне су још мале али им је интересанто и воле да се играју са колекцијом.

Желимо Вам да и даље налазите нове примерке за Вашу колекцију и да је и даље ширите, такође Вам желимо да Вам се јаве људи који се баве истим овим хобијем или можда чак да се прикажете на интернету. Ко зна можда будете и гост у некој телевизијској емисији? Срећно!

Хвала пуно! Ја се такође надам да ћете и ви убудуће за сваки број имати неког колегу или колегиницу за ову интересантну рубрику.

Паулина Тот

МОЈ ХОБИ

Душко Ковачевић

Уверена да је пецање једна од многих најбитнијих споредних ствари у животу мушкараца, замолила сам колегу Душка Ковачевића за разговор. Страст с којом он прича о риболову просто вас нагони да следећи викенд забаците удицу и испробате срећу на води.

Када сте почели да се интересујете за риболов?

Од своје пете године сам уз оца почео да се интересујем за риболов. Такмичарским риболовом сам почео да се бавим у основној школи. Пецао сам у пионирској и јуниорској категорији.

Да ли сте члан неког клуба риболоваца?

Након служења војног рока неколико мојих другара и ја основали смо клуб спортских риболоваца који смо назвали "Риболовац". Клуб постоји и данас и можемо се похвалити изузетним резултатима како у екипној, тако и у појединачној конкуренцији. Већ десет година клуб се такмичи у Првој лиги и најбољи пласман је треће место. На Првенству подунавско-јадранских земаља у Словенији, 2007. године, освојили смо друго место, а 2008. године у Хрватској треће место.

Од својих појединачних успеха издвојићу освајање првенства Србије 2000. и 2001. године, као и освајање првенства Југославије 2001. године у Панчеву. На два европска првенства бранио сам боје наше земље.

Можете ли нам рећи како се припремити за јесењу риболовну сезону?

Након врелог лета и једне од лошијих риболовних сезона због неповољног водостаја, треба добро размислити како успешно провести јесењу сезону на води. Тако да, и ако се упутите на неко од проверених места, добро обратите пажњу на водостај јер то место сигурно није исто као ранијих година.

У зависности од места које сам одабрао почињем припреме. У кући остане веома мало ствари јер ми све треба. Верујем да је то последица вишегодишњег бављења такмичарским риболовом који не могу да одвојим од такозваног рекреативног риболова.

Риба у ово доба године интензивно узима храну спремајући се за зиму. Обавезни су мамци животињског порекла који имају високу енергетску вредност и омогућавају рибама да направе масне наслаге које ће им

у доброј мери помоћи да савладају ниске температуре воде у зимским месецима. Црвиће никако не треба заобићи ни као мамац ни као високопротеинску прихрану коју риба, верујте ми, обожава. Истакао бих и глисте и као мамац и као додатак прихрани. Иако је већина риболоваца навикла да као мамац користи ружу од хлеба, жуту ноклу или чак стиропор, гарантујем да су црвићи и глисте број један.

Уколико сам се упутио на канал, омиљени штап ми је такмичарац од 7-9 м. У ово доба канали су у доброј мери прекривени дрезгом и сочивицом и никад се не зна колики је штап потребан да бисте били у зони у којој риба узима храну. Никада не користим најлон дебљи од 016 и, у зависности од улова који очекујем, предвез остављам на 014 до 016. Важно је да прибор буде фино подешен јер само тако ће вам донети више улова него да пецате на 020, 025… Омиљена удица ми је гамакацу у величинама 16, 14 и 12. Савршено лепо можете ставити глисту, пробости црвића а да не исцури одмах и перфектно ставити ружу од хлеба. Пробадање је изузетно, а откачињања минимална. Ово је моје искуство, што не значи да нема и других удица које су добре.

Тежина пловка коју користим зависи од више фактора али се углавном креће од 1-3 гр. То зависи од тога да ли канал тече или не, да ли има кауглера, од јачине ветра итд. Облици који су преовладали су типа мадам бале или заоштрене мадам бале, као и крушкице окренуте тањим делом према горе.

Да ли имате рецепт за прављење прихране који бисте нам открили ?

Уколико имате жеље и времена рекао бих вам рецепт који користим у слободном риболову:

500 гр презле

250 гр кукурузног финог брашна

250 гр млевеног кекса

50 гр прженог млевеног семена куделье

200 гр мекиња

100 гр рогача

30-50 гр мешавине млевеног аниса и коријандера 1-1 или

100 гр ваниле

У све ово можете убацити црвиће, сецкане глисте или жито. Уколико прихрана треба јаче да лепи убаците мало белог брашна и постићете жељени ефекат. Увек бацим у старту 70% количине за прихрањивање, а остатком дохрањујем у току риболова. Повремено можете бацити и коју прашку црвића.

И на самом крају, поздрав риболоваца је...?

Бистро на води!

Теодора Стојшић

мале Историјске занимљивости

Када трагамо за историјским занимљивостима, посебно оним у вези с личностима, онда је стари Рим непресушни извор. Готово да нема владара из тог дугог периода, а да се за њега не везује нека занимљивост. За савременог човека чудна је и сама чињеница да је робовласништво нормална и природна појава везана за ту епоху, као и то да су цареви сматрани и ословљавани као неприкосновени господари (dominus) или богови (deus).

Један од њих био је и Домицијан (81-96. год.). Домицијанова апсолутистичка политика допринела је јачању такозване филозофске опозиције, чије су присталице уживале несумњиву подршку владајућих група источних градова, којима је deus посветио много мању пажњу у односу на западни део царства. Ипак, Домицијанови најактивнији противници налазили су се у Риму, где је репресалијама била подвргнута чак и царева околина. Тако је 89. године легат Горње Германије Антоније Сатурнин од своје војске проглашен за цара. Устанак је угушен, али је дао повода за прогоне "подозривих" сенатора. Поново су значај стекли потказивачи (delatores), чије услуге је цар дарежљиво награђивао. Да би се популарисао међу плебсом, цар није штедео средства на подизању грађевина и организовању представа и дистрибуција, дакле, оно што је нама и данас познато као политика "`леба и игара", како би се народ забавио да му не падне шта рђаво на ум.

У таквим околностима, у параноичном страху да је окружен завереницима, Домицијан се све више затварао у своје одаје и одатле управљао царством. Многи тврде да је постао и агорофобичан јер је била приметна његова нелагода када би се нашао на отвореном простору и окружен мноштвом људи.

Док је боравио у малим и затамљеним просторијама, мир и тишину цару нико и ништа није смело да наруши. Домицијан је посебно био гадљив на муве, те инсекте који су тако дрско слетали на његову главу или руку, а пре тога се налазили на коњској балеги. Често је терао све око себе да их хватају. Ловио их је и сам по соби и набијао на перо или какав дрвени прут. Од Домицијана постоји изрека: "Код цара је такав мир да се ни мува не чује!".

Срђа Филиповић

Од ФИЈАКЕРА до АВИОНА

Фијакер

Да ли сте знали да је претеча данашњег таксија, ни мање ни више, него фијакер? Додуше и данас фијакер представља неку врсту туристичке такси-атракције, бар у Сомбору. А како је то запрежно возило добило име и која земља му је постојбина, можда и сами нагађате.

Родно место фијакера је Париз, а "добар глас далеко се чује", па се фијакер убрзо нашао и на улицама свих већих градова Европе 17. века. Но, све то и не би био неки куриозитет да име није добио по свецу – светом Фијакеру. Да, баш тако.

У Паризу, у близини хотела „Сен Фијакер" налазила се прва станица кочија за изнајмљивање (такси станица). Парижани су ову иновацију прихватили са задовољством, а само превозно средство су почели називати фијакер по имену оближњег хотела у ком су се налазиле службене просторије творца ове добре идеје и унусног посла.

Узгред, свети Фијакер је био заштитник баштована, што и нема неке везе с хотелом, нити кочијама за изнајмљивање. Али не мари, фијакер је ушао у нашу старограду песму, неизбежну уз добро друштво, вино и тамбурицу.

Трамвај

Двеста година касније, њихови вечити ривали Енглези смишљају нешто још помпезније – трамвај (*tramway*), што у преводу значи „пут на дрвеним трачницама" (трамовима). То средство за превоз већег броја људи се кретало по дрвеним трачницама, а вукли су га коњи. Временом се уводи у употребу челична ужад, а затим и електрична струја, па се појављују први трамвајии налик на данашње потомке.

Да и ми "коња за трку имамо" говори чињеница да се крајем истог века појављује први трамвај на коњску вучу на релацији Калемегдан - Славија, а дванаест година касније уведен је електрични трамвај.

Аутобус

Нису баш сви имали ту срећу да их у свитање буди звоно првог јутарњег трамваја. У мањим местима шине су биле незамисливе, а путнике је превозило запрежно возило чији је назив значио буквално „за све", што значи да је служило за све, односно **свему** (лат. датив – *omnibus* „свему").

И шта се десило касније с возилима која служе свему?

Када су конструисани мотори који се сами покрећу, коњи су могли да одахну, а омнибуси, уградњом тих самопокретних мотора, добијају и други назив: ***aymo*** „само" (по угледу на **ауто**мобил – грч. *aymoc* „сам" и лат. *mobilis* „покретан") + латински наставак за датив ***bus*** (који као и сваки наставак сам за себе не значи баш ништа) и **аутобус** је рођен. А шта нам сад то значи? „Оминбус на властити погон"? Не би ни то било тако страшно да нису Енглези отишли предалеко у својој познатој економичности (читајте шкртости), па су *аутобус* свели само на *бус*, с изговором *бас* и ето нам лингвистичког чуда: латински наставак за датив постаде самостална реч у енглеском.

А ми, склони помодарству, прихватамо све што долази са Запада, па је тако и нама „побегао бус" или „нас је ухватио рева без карте у бусу". И онда се неко досетио да је баш овај латински падежни наставак згодан за творбу нових речи које означавају превозна средства, те се у урбаном (и мање урбаном) животу појављује *тролејбус, шинобус, хидробус, комбибус, библиобус* или *књигобус* (за неупућене то је покретна библиотека).

Можете ли и ви да смислите још неки -бус и тако дате свој допринос науци о језику?

Џип

Џип, статусни симбол двехиљадитих, је настао за потребе америчке војске 1940. године. На конкурсу за израду специјалног војног возила за кретање по непроходном терену изабран је модел фирме "Вилис". Са својим карактеристикама био је најпогоднији за војна извиђања. У току Другог светског рата испоручено је на хиљаде таквих возила и сва су носила ознаку GP (*General Purpose* у значењу „за општу сврху"). Скраћеница се чита „џи-пи", што је америчке војнике асоцирало на надимак јунака из стрипа о Попају - Јуџина Џипа (*Eugene the Jeep*). Убрзо је, захваљујући вештим рукама војника, лик тог јунака красио возила, а самим тим су се и војна возила почела називати *Jepp*. И ето, из жеље да се мисли о ратним страхотама преусмере на нешто много веселије, настало је име **џип** за теренско возило и постало општеприхваћено у свим језицима.

Ово возило је прославио џип у ком су се возили, по Берлину и другим већим градовима, представници победничких сила након Другог светског рата, што ће послужити као инспирација за филм "Четворица у џипу".

У послератном периоду је оправдао своју првобитну ознаку GP (*General Purpose* – „за општу сврху") јер се почео користити у шумарству, пољопривреди и свуда где је требало савладати неприступачне терене.

Али ипак, у последње време их највише виђамо на (не) приступачним теренима у граду?!

Авион

Иако се и несавладива пространства могу прећи добро опремљеним џипом, за то је потребно време, а савремени човек га све мање има. Сем тога, не поседују сви авантуристички дух. Много је брже и комфорније за неколико сати у челичној птици стићи на своје одредиште удаљено хиљадама километара. Да то јесте птица коју покреће мотор, говори и сам назив – *avis*, што на латинском језику значи „птица". У француском језику је касније од латинског *avis* изведен назив *авион*, који је ушао у многе језике, па тако и у наш.

Од легендарних Дедала и Икара па до браће Рајт прошло је веома, веома много времена. Ови потоњи су се први одвојили од земље тек 1903. године и ушли у историју (не у легенду) као зачетници авијације, која се невероватном брзином развијала, па данас можемо да се похвалимо авионима бржим од звука.

Да ли ово најлуксузније превозно средство зовете челична птица због његовог изгледа (које је у својој еволуцији задржало увек изглед птице) или пак препознајете у основи његовог назива латинско *avis*, није ни толико битно уколико је лет био угодан, а ви се без страха винули у облаке знајући да вам сунчеви зраци неће отопити крила.

В. Петровић-Тасић